w numerze: **Widmo zagłady - fragment książki Andrzeja Alberta "Najnowsza historia Polski" (str. 1 - 2) ✱ Wierzę - wywiad Laury Michajlik ✱ Tomaszem Strzemboszem (str. 3) ✱ Kapłani - o. Kazimierz Jędrzejczak (str. 3) ✱ Pieśń Słowików - Irena Artisz (str. 6) ✱ Akwarium - Wiktor Suworow (str. 6) ✱ Kuchnia polska - (str. 8) ✱ Lekcja języka polskiego - (str.8) ✱ Savoir vivre - (str. 8)**

Głos znad Niemna

Pismo Związku Polaków na Białorusi ●Rok wydania IV ●30 sierpnia-5 września 1993 r. nr 35 (69)

Wrzesień to nie tylko klęska

54 lata minęło od tamtych gorących dni lata i jesieni 1939 roku, pełnych napięć, tragedii i chwały. Stały się one udziałem każdego obywatela Państwa Polskiego, całego narodu, wyznaczając początek i wymiar jego wojennych losów.

Wojna obronna 1939 roku, tradycyjnie nazywana kampanią wrześniową, w wyniku biernej postawy sojuszników i zaskakującego zachowania sąsiadów, zakończyła się klęską militarną. Wiemy jednak , że klęska nie załamała wol Polaków do oporu, który trwał i przejawiał się w różnych formach działań, a głównie w walce zbrojnej na wszystkich frontach.

Ten opór w 1939 r. stał się posiewem ostatecznego zwycięstwa, zmobilizował opinię światową do walki z faszyzmem, dał przykład męstwa i bohaterskiej postawy żołnierza polskiego.

Polska była jedynym państwem, które nie podpisało kapitulacji. Władze polityczne opuściły kraj i utrzymały go w tworzącej się koalicji. Zajęcie ziem polskich przez Niemcy i ZSRR było tylko stanem faktycznym, a deklaracje Hitlera i Mołotowa o wymazaniu Polski z mapy - czystą fikcją.

Przegrane bitwy września - to nie tylko klęska, to przede wszystkim początek wielkiej wojny wyzwoleńczej, zalążek przyszłego zwycięstwa nad złem.

Laura Michajlik

Uczmy się języka ojczystego

Do wiadomości prezesów Oddziałów ZPB, nauczycieli i rodziców.

Zarząd Główny Związku Polaków informuje, że zgodnie z planem nauczania na 1993/94 rok, język polski jako przedmiot może być wprowadzony na życzenie rodziców w każdej szkole poczynając od klasy pierwszej. Takie nauczanie będzie się odbywało kosztem godzin państwowej części planów nauczania.

Jest również możliwe wprowadzenie języka polskiego do każdej klasy. W tym wypadku wykładanie języka polskiego odbywa się kosztem godzin szkolnej części planów nauczania, po zatwierdzeniu przez Kuratorium Oświaty szkolnego programu nauki.

Podręczniki języka polskiego można nabyć w Dziale Oświaty ZPB i rejonowych Kuratoriach Oświaty.

Adres: Grodno, ul. Dzierżyńskiego 32

Dział Oświaty

Teresa Kryszyn

Dar polskich kolejarzy

Dobre kontakty, które łączą polskich i białoruskich kolejarzy stają się płaszczyzną dla rozwoju stałej, różnorakiej współpracy.

Otóż na podstawie porozumienia, zawartego pomiędzy PKP a "Koleją Białoruską" bezpłatnie przewieziono 210 dzieci z Baranowicz, na kolonie do Polski.

W sierpniu przedstawiciele PKP na Białorusi przekazali dużą bibliotekę literatury polskiej (22 tysiące książek) dla Klubu Polskiego w Baranowiczach.

W uroczystości przekazania daru wzięli udział ministrowie transportu Polski i Białorusi: Tadeusz Szozda i Stiepan Szkapicz, wicedyrektor "Kolei Białoruskiej" Siergiej Szyłow, dyrektor Oddziału PKP na Białorusi Ryszard Olszewski, kierownik Baranowickiego Oddziału "Kolei Białoruskiej" Nikołaj Szpak. Obecny był również Konsul Generalny RP w Mińsku Krzysztof Dłużewski.

L.M.

Widmo zagłady

W 54 rocznicę rozpoczęcia II wojny światowej

Wczesnym świtem 1.09.1939 r. siły zbrojne Niemiec hitlerowskich rozpoczęły działania wojenne przeciw Polsce. O godz. 4.45 na polską placówkę na Westerplatte w porcie gdańskim spadły pierwsze pociski z pancernika "Schleswig-Holstein", który zawinął do Gdańska parę dni wcześniej. Władze hitlerowskie ogłosiły przyłączenie Wolnego Miasta Gdańska do Rzeszy. Wojska niemieckie przekroczyły granicę z Polską na całej jej długości. Na Rzeczpospolitą runęła masa czołgów i ciężkiego sprzętu, a artyleria pokryła pozycje polskie lawiną ognia. Samoloty hitlerowskie podjęły intensywne bombardowanie celów na terenie Polski: Pucka, Tczewa, Południowej Wielkopolski, Częstochowy, Krakowa, Górnego Śląska, a nawet Grodna. Padły pierwsze ofiary wśród ludności cywilnej. Nalot na Warszawę udaremniły na razie polskie myśliwce.

Nieco wcześniej grupy dywersantów Fleikorpsu próbowały bezskutecznie opanować pod osłoną nocy Chorzów i inne miasta górnośląskie. Poprzedniego dnia wieczorem specjalny oddział dowodzony przez Helmuta Naujocksa upozorował na rozkaz szefa SD Reinharda Heydricha atak powstańców polskich na niemiecką radiostację w Gliwicach, co miało dostarczyć pretekstu do najazdu na Polskę.

W obliczu otwartej, niczym nieuzasadnionej agresji prezydent Mościcki wydał odezwę do obywateli Reczpospolitej: "Nocy dzisiejszej odwieczny wróg nasz rozpoczął działania zaczepne wobec Państwa Polskiego (...) W tej chwili dziejowej zwracam się do wszystkich obywateli państwa w głębokim przeświadczeniu, że cały Naród w obronie swej Wolności, Niepodległości i Honoru skupi się wokół Wodza Naczelnego i sił zbrojnych oraz da godną odpowiedź napastnikowi".

Bohatersko broniła się 182-osobowa załoga Westerplatte, odpierając dziesiątki szturmów niemieckich i lawinę ognia artyleryjskiego. Do historii przeszła też obrona Poczty Polskiej w Gdańsku zakończona wymordowaniem obrońców po zdobyciu gmachu. Od wczesnego ranka 1.09 bombowce niemieckie atakowały Gdynię, Puck i Hel. Obroną wybrzeża dowodził kadm. Józef Unrug. Po odpłynięciu do Anglii trzech kontrtorpedowców "Burza", "Grom", "Błyskawica", trzon floty polskiej stanowił stawiacz min "Gryf", kontrtorpedowiec "Wicher" i okręty podwodne "Wilk", "Ryś", "Żbik", "Orzeł" i "Sęp". Nie były one jednak w stanie sprostać potężnej marynarce hitlerowskiej. Obrona naziemna polskich baz morskich w Gdyni , Pucku i na Helu stawiała natomiast zacięty opór samolotom i ostrzałowi z morza. Lądowa Obrona Wybrzeża pod dowództwem płk. Stanisława Dąbka odpierała ataki przeważających sił niemieckich.

W głębi kraju spustoszenia dokonywało lotnictwo niemieckie, które mimo ogromnej ofiarności obrony przeciwlotniczej i eskadr myśliwców polskich miało tak ogromną przewagę, iż niemal bezkarnie atakowało cele w środku kraju, transporty wojska i sprzętu oraz szosy którymi ciągnęły na południe i wschód masy umęczonych uchodźców cywilnych. 2.09.1939 r. odbyło się ostatnie uroczyste posiedzenie Sejmu. Nazajutrz Wódz Naczelny marszałek Rydz-Śmigły zapowiedział konieczność ewakuacji urzędów państwowych na prawy brzeg Wisły. 4. września odbyły sie rozmowy na temat rekonstrukcji rządu. Proponowany na wicepremiera do

Ciąg dalszy na str. 4

Wrzesień

Wrzesień - nie tylko
nazwa miesiąca
w olśnieniu złocistych kolorów.
To strata bliskich,
to dom gorejący,
to symbol Czwartego Rozbioru.
Przy słowie "Wrzesień"
ból serce ściska.
Symbol ten wmieszcza
świat cały, krwawy.
W dzikich eksplozjach
bomb i pocisków
marszu Chopina łkają oktawy.
Przy słowie "Wrzesień"
wstają w pamięci
dzieje tragiczne, wojną znaczone:
Katyń, Dachau,
"Gułag", Oświęcim.
Jeszcze nie wszystko tu wyliczone!..
Niechże stronice
strasznej przeszłości
nie grzęzną w pamięci mroku.
Żeby przestrogą
dla potomności
stały się sądy naszej epoki.

Jan Sztern
S.-Petersburg

❑ Powstało wspólne polsko - białoruskie przedsiębiorstwo żeglugowe z siedzibą w Mińsku. Polska oferuje Białorusi dwa statki: "Grunwald" i "Gwardia Ludowa". Roczny przeładunek towarów białoruskich przez polskie porty może osiągnąć 50 mln ton.

❑ W Nieświeżu wkrótce powstanie filia Państwowego Muzeum Sztuki RB. Poza tym na bazie zespołu pałacowo-parkowego oraz innych obiektów powstanie historyczno-kulturowy rezerwat "Nieświeź", który będzie podlegał Ministerstwu Kutury RB.

❑ W obwodzie Taszkienckim oraz w Tadżykistanie zanotowano pojedyńcze przypadki zachorowań na cholerę.

❑ We wrześniu b.r. ma się odbyć Kongres Narodów Białorusi, na którym będą wypracowane wspólne podejścia do rozwiązania problemu stabilności w Republice.

❑ Uroczyście obchodzili lidzianie Święto Niezależności Białorusi. Kulminacyjnym punktem obchodów było odsłonięcie pomnika Franciszka Skoryny. W uroczystości wzięły udział tysięczne rzesze mieszkańców miasta oraz liczni goście z kraju i zagranicy.

❑ W Orszańskiej szkole medycznej otwarto oddział stomatologii ortopedycznej.

❑ W 75 rocznicę śmierci ostatniego imperatora Rosji i jego rodziny w Carskim Siole odsłonięto spiżowe popiersie Mikołaja II.

❑ Od przyszłego roku szkolnego 75-80 proc pierwszoklasistów Białorusi będzie pobierało naukę w języku białoruskim.

❑ Fundusz Emerytalny oraz Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Republiki Białoruś zostały przekształcone w Fundusz Ochrony Społecznej RB.

❑ W Warszawie w ciągu pięciu dni była czynna wystawa wyrobów przemysłowych "Białoruś - 93". W wyniku tej imprezy zostały zawarte liczne kontrakty handlowe z przedstawicielami firm Polski, Niemiec, Belgii i in.

❑ Polskie Koleje Państwowe w 1992 r. przewiozły o 50 proc mniej pasażerów i o 58 proc. mniej ładunków niż w 1980 r.

❑ Do końca maja polska Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa sprzedała i wydzierżawiła prawie 340 tys ha gruntów po likwidowanych PGR-ach. Dotychczas zaproponowano do sprzedaży i dzierżawy prawie 859 tys ha. Agencja przejęła też 214 tys. mieszkań po PGR-ach, zdołała zaś sprzedać 16 tysięcy.

Wprost z Mińska

Służba MSZ Białorusi wprowadziła przy swoich placówkach dyplomatycznych stanowiska attache wojskowych. Na razie dotyczy to ambasady w USA, Niemczech, Polsce i Rosji.

Przyjemna nowina dla palaczy. Wreszcie na Białorusi zostanie rozstrzygnięty problem produkcji papierosów. Znany na świecie koncern tytoniowy z Wielkiej Brytanii "BAT" zawarł umowę o współpracy z Ministerstwem Gospodarki Rolnej Białorusi i Grodzieńską Fabryką Tytoniu. Podpisana została umowa o utworzeniu spółki brytyjsko-białoruskiej.

Konkordat Polska-Watykan

Konkordat (z łacińskiego concordare- "zgadzać się") jest formą umowy, zawartej między Stolicą Apostolską a państwem i reguluje stosunki między nimi. W okresie międzywojennym Polska była jednym z kilkunastu państw, które miały konkordat ze Stolicą Apostolską. Prace przygotowawcze nad obecnym konkordatem trwały 13 lat, natomiast finalne rozmowy - niecałe dwa miesiąca.

Dokument przyjęty niedawno reguluje stosunki między dwoma państwami oraz stosunki między Kościołem, a państwem w Polsce.

L.M.

CZESI PRZODUJĄ

1 sierpnia br. w Czechach weszła w życie Ustawa o bezprawiu komunizmu. Zapewnia ona możliwość rehabilitacji i odszkodowań dla tych, którzy w konfrontacji z komunizmem ponieśli wyrzeczenia, przebywali w więzieniach lub też w inny sposób byli represjonowani.

Niezależnie od przyjętej Ustawy, w Czechach od 1991 r. funkcjonuje też Ustawa o lustracji. Obowiązuje ona MSW do ujawniania, kto był, lub kto nie był agentem służb bezpieczeństwa, przy czym odnośne opinie funkcjonariusze aparatu państwowego otrzymują obligatoryjnie, a pozostali obywatele na swe własne żądanie.

S.D.

Ciężko pozostać OPTYMISTĄ

Powoli spada konkurencyjność artykułów przemysłowych produkowanych na Białorusi. Rosja, która jest podstawowym dostawcą surowców dyktuje Białorusi własne ceny, ktore w tej chwili przewyższają ceny w samej Rosji: na metale czarne - 1,5-krotnie, kolorowe - 2-krotnie, na energię elektryczną - 5-krotnie.

Dotkliwym ciosem dla białoruskich przedsiębiorstw importujących z Rosji detale i części zamienne stało się wycofanie rosyjskich pieniędzy, datowanych 1961-1992 r.

Wprowadzenie białoruskiego "zająca", jako jedynego środka płatniczego na terenie kraju ma pociągnąć za sobą dalszy wzrost cen na towary i surowce i zbliżenie ich do poziomu światowego.

L.M.

Drogi, którą postępował, zabrakło.

W 55 rocznicę złożenia trumny króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w Wołczynie odbyła się konferencja pod hasłem "Drogi, którą postępował, zabrakło". Organizatorami konferencji był oddział ZPB w Peliszczach (prezes Halina Mickiewicz) oraz parafia rz-kat. w Wysokim Litewskim (proboszcz ks. Jan Wasilewski). Patronat honorowy nad konferencją objął Antoni Filipczuk - prezes Brzeskiego Obwodowego Oddziału ZPB.

Na uroczystość przybyły liczne delegacje z obwodu brzeskiego i Polski - ogółem około 500 osób. Obrady poprzedziły nieszpory żałobne za duszę śp. króla, oraz Msza św. W krypcie zrujnowanego kościoła św. Trójcy złożono kwiaty z napisem: "Królowi - Rodacy".

Podczas konferencji wystąpił z referatem "Gdy myślę, Wołczyn" Henryk Stybaniewicz - rektor PUL w Brześciu, głos zabrali dr. Aleksander Usakiewicz - wicewojewoda białostocki, mgr Mieczysław Matosiuk - przewodniczący Rady Miejskiej Siemiatycz. Recytowano okolicznościowe wiersze.

Konferencja stała się okazją do spotkania ludzi różnych wyznań i narodowości. Ukazała ona postać króla, zniszczony pomnik architektury - kościół oraz żyjącą resztę skasowanej parafii rzymsko-katolickiej w Wołczynie.

H.S.

Problem energetyczny

Wszystko wskazuje na pogłębienie kryzysu energetycznego w Republice Białoruś.

Z powodu dużego zadłużenia (100 miliardów rosyjskich rubli), którego Białoruś nie była w stanie spłacić w ciągu kilku ostatnich miesięcy, Rosja obniżyła dostawę gazu ziemnego z 30 mln. m^3 do 10 mln. m^3.

Decyzja ta odbiła się przede wszystkim na przemyśle, który jest winny w tej chwili państwu około 23 mld. rubli za środki energetyczne.

Zostały odłączone duże energochłonne przedsiębiorstwa. Natomiast, jeśli wierzyć zapewnieniom przedstawicieli rządu, na razie nie będą dotknięte tym problemem, służby komunalne, przemysł produkujący artykuły spożywcze, ośrodki służby zdrowia i prywatni konsumenci.

Tak czy inaczej coraz pilniejsza staje się potrzeba skutecznego zarabiania pieniędzy, a to nie jest możliwe bez przeprowadzenia radykalnych gospodarczych reform.

D.Z.

Skutki klęski żywiołowej

Niebywała powódź nawiedziła w bieżącym roku obszary Polesia. W rejonie Stolińskim uległo zniszczeniu 50 km dróg, 8 tysięcy domów, zostało zatopionych 65 tysięcy hektarów upraw rolnych, w rejonie Łuninieckim pod wodą znalazło się 32 tys. ha. Szacuje się, że w wyniku powodzi na terenie rejonu Pińskiego została zniszczona trzecia część zbóż i ziemniaków. Ogółem w obwodach Brzeskim i Homelskim woda zniszczyła około 230 tysięcy ha zasiewów, straty te szacuje się na 15 mld rubli, natomiast, jak stwierdzono, większość zasiewów nie została ubezpieczona. Stało się to po zniesieniu obowiązkowych ubezpieczeń państwowych.

Rząd Białorusi przydzielił na razie 6 mld rubli na prace związane z likwidacją skutków klęski żywiołowej i okazanie pilnej pomocy ofiarom powodzi. Komitet Wykonawczy Obwodowej Rady Deputowanych Ludowych w Brześciu oraz Czerwony Krzyż zwrócili się do społeczeństwa z apelem o pomoc powodzianom.

J.D.

Szanowna Redakcjo!

Nawiązując do listu p. Marii Kapłun ("Głos znad Niemna" Nr. 27), po skontaktowaniu się z miejscową ludnością, mogę stwierdzić następujące. Podany fakt jest prawdziwy. Prawdopodobnie kapitanem był oficer 77 p.p. z Lidy. Ujęto czterech oficerów koło wsi Bierdówka i pędzono do Lidy; właśnie niemal przed samym miastem bolszewikom eskortującym tych oficerów przyszła niewiadomo z jakich powodów myśl, by ich zamordować. Jeden z polskich oficerów, widząc ich zamiary, skoczył w las i uciekł. Istnieje legenda, że któryś z zamordowanych zdołał wykrzyknąć przed śmiercią: "Niech żyje Polska!"

W owym czasie przy lasku w odległości 150-200 m były kolonie Bernarda Raka i jego brata, więc mogli obserwować całe to wydarzenie. Po wojnie wyżej wymienione rodziny wyjechały do Polski, a kolonie zlikwidowano w związku z rozbudową pasów świetlnych lotniska w Lidzie.

Po wojnie groby oficerów były pielęgnowane przez osoby starszej generacji. Były ustawione trzy żelazne krzyże, zasadzono kwiaty. Gdy na zmianę starej generacji przyszło młode pokolenie, wychowane w ideologii komunistycznej, pamięć o niewinnych ofiarach zaczęła zanikać.

W latach 1970-80 przy układaniu podziemnych kabli równolegle do szosy pomiędzy wsiami Nowosiółki i Ogrodniki z lewej strony wycięto pas drzew o szerokości 20 metrow. Mogiły ofiar znalazły się na tym właśnie pasie. W tym czasie ktoś rozkopał groby; wszystko wskazuje na to że zrobiono to w celach

rabunkowych, a nie celem przeniesienia prochów w inne miejsce.

Przy układaniu kabli trasą niejednokrotnie przejeżdżały spychacze w wyniku czego mogiły zostały całkowicie zdewastowane i ich zidentyfikowanie obecnie jest prawie rzeczą niemożliwą. Starsi ludzie wskazują to miejsce w przybliżeniu z dokładnością 10-15 metrów.

Stanisław Uszakiewicz
rejon Lidzki

"Wolna Trybuna"

Liczymy na zrozumienie i poparcie.

Z głębszej analizy ostatnich spotkań przywódców Polski i Białorusi można wywnioskować, że osiągnięto ważne porozumienia w różnych zagadnieniach.

Jak te porozumienia są realizowane na szczeblu niższym? Sprawa nie wygląda tak prosto, jak by się mogło na pierwszy rzut oka wydawać.

86 proc. mieszkańców naszego rejonu stanowią Polacy. Zdawało by się, że właśnie u nas powinny zaistnieć najbardziej sprzyjające warunki do odrodzenia narodowego miejscowych Polaków. Rzeczywistość jest inna. My, działacze rejonowego oddziału Związku Polaków, odczuwamy niezupełnie przychylny stosunek ze strony miejscowej władzy zarówno do nas, jak i do naszych problemów.

Ja od dwóch miesięcy jestem bezrobotnym. Zostałem bezprawnie zwolniony ze stanowiska dyrektora rejonowego Domu Kultury. Zwróciłem się w tej sprawie do sądu rejonowego, lecz i tutaj pięć rozpraw sądowych w ciągu dwóch miesięcy nie dało wyników. Członkowie sądu podlegali naciskom ze strony kierownictwa rejonowego komitetu wykonawczego, w wyniku czego na znak protestu ławnicy, mając inne zdanie w tej sprawie, zasadniczo różniące się od opinii przewodniczącego sądu, odmówili wzięcia udziału w pracy sądu.

Oddział rejonowy Związku Polaków często napotyka niezrozumienie i niechęć ze strony władz rejonowych w rozwiązywaniu istniejących problemów. Trzykrotnie zwracaliśmy się do władz z prośbą o przydział lokalu na siedzibę oddziału Związku. Za każdym razem zbywano nas milczeniem bądź odmową. Nasza gazeta rejonowa dotychczas nie jest drukowana w języku polskim, pomimo że istnieje odpowiednia uchwała sesji Rady Rejonowej.

Ludzie to dobrze rozumieją i przyszłe wybory powinny pokazać, że proces demokratyzacji w społeczeństwie pogłębia się i staje się nieodwracalnym. Dotyczy to również naszego rejonu. Ludzie będą sprzeciwiać się dotychczasowej praktyce "wyborów", polegającej na "nominacji na stanowisko". Stan jakościowy miejscowej władzy powinien ulec zmianie, władza ta powinna wyrażać dążenia miejscowej ludności i bronić jej interesów. Wydaje mi się, że nadszedł już czas, by w rejonie, gdzie w większości zamieszkują Polacy, znaczną część w organach władzy stanowili przedstawiciele tej narodowości, urodzeni w naszym regionie.

Myślę również że, na czele władz rejonowych powinna stanąć osoba urodzona tutaj, chętnie widzielibyśmy na tym stanowisku Polaka. Dlatego już dzisiaj musimy przemyśleć swój udział w przyszłych wyborach.

Liczymy na zrozumienie i poparcie w tej sprawie wszystkich Polaków.

J. Matujzo,
Woronowo

Od redakcji: Zgodnie z informacją, otrzymaną z Woronowa, panu Matujzo na wniosek sądu zostało przywrócone stanowisko dyrektora rejonowego Domu Kultury.

WIERZĘ

Rozmowa z profesorem KUL, dr. hab. Tomaszem Strzemboszem, znanym historykiem polskim

Laura Michajlik Panie Profesorze, kontynuując naszą rozmowę chciałabym nawiązać do problemów religii, gdyż jest to temat ważny szczególnie dla młodego pokolenia ze Wschodu, znajdującego się w fazie przekształceń. Kierując swoje pytania do Pana, jako profesora KUL, intelektualisty, ale przede wszystkim człowieka wierzącego, który nigdy, nawet w najgorszych czasach, nie odstąpił swoich zasad moralnych i duchowych.

Jak Pan ocenia rolę Kościoła w życiu ludzkim?

Tomasz Strzembosz Mogę to widzieć przede wszystkim poprzez doświadczenie polskie.

Okres "stalinowski" (1945-1955) w Polsce był w pewnym sensie okresem oczyszczenia Kościoła. Odebrano mu dobra materialne, owszem potrzebne, ale czasami było ich za dużo. Kościół znalazł się w sytuacji ucisku, czyli takiej, jak mu Chrystus przepowiadał.

Został w dużym stopniu oczyszczony z elementów materialnych, jak gdyby poddany próbie. Został jak bryllant, który z wszystkich stron szlifowany, zaczyna błyszczeć.

W tamtych najcięższych czasach Kościół odegrał ogromną rolę. Była to ostatnia instytucja polska, związana z tymi wartościami, które dla narodu były naprawdę ważne. Ostatnie miejsce, w którym można było być razem, a jednocześnie być sobą, w którym spotykali się Polacy odszukując wspólne wartości, bowiem tutaj tylko one ocalały, podobnie jak w rodzinie.

W tych warunkach wyrosło w Polsce wielu wybitnych księży. Jest taka prawidłowość: w warunkach trudnych rodzą się wielcy ludzie, wyrastają z walki wewnętrznej z zewnętrznej.

W 1979 roku, gdy po raz pierwszy przyjechał do nas Papież, mówiliśmy, że Polska to jest republika proboszczów.

Drugim okresem, w którym Kościół odegrał wybitną rolę, był okres stanu wojennego. Przygarnął on wówczas i osłonił tych wszystkich, którzy znajdowali się w opozycji wobec reżimu totalitarnego, niezależnie czy byli ludźmi wierzącymi, czy też niewierzącymi. Środowisko lewicy inteligenckiej znalazło wtedy schronienie w Kościele wręcz fizyczne. Tam uciekano przed pościgiem milicji, tam odbywały się różne nielegalne "zebrania" itp. To wszystko zmieniało stosunek ludzi lewicy do Kościoła.

L.M. Czy można dziś mówić o politycznej roli Kościoła?

T.S. W tej chwili Kościół nie odgrywa większej roli politycznej, chyba w tym sensie, że ma autorytet i to, co mówi jest uważnie słuchane. Z tego względu każda instytucja publiczna o dużym autorytecie posiada ma potencjalne możliwości polityczne. Kościół domaga się dla siebie jednego prawa: prawa wypowiadania się w kwestiach moralnych, również tam, gdzie moralność dotyczy spraw publicznych: politycznych, gospodarczych, społecznych. I w tych kwestiach moralnych zabiera głos, głównie w formie listów pasterskich biskupów polskich.

L.M. Na skutek polityki, prowadzonej przez wiele lat przez władze komunistyczne, Białoruś posiada znikomą ilość "własnych" kapłanów rzymsko-katolickich. W okresie odrodzenia życia religijnego na prośbę wiernych-Polaków pozostałych bez posługi duszpasterskiej, przyjechało kilkanaście kapłanów z Polski. Podjęli się ofiarnie pracy odbudowując zniszczone, zrujnowane świątynie, wspomagając ludzi w biedzie i radości, obsługując każdy zazwyczaj kilka odległych parafii. Ludzie latami pozbawieni opieki duszpasterskiej odbierają tę pomoc z wdzięcznością, od osób oficjalnych natomiast słychać zarzuty o rzekomej przez to polonizacji.

T.S. Kościół polski, jak zresztą i inne, angażuje się w sprawę odrodzenia religijnego na ziemiach byłego ZSRR. Jest to naturalne, i wynika z jego misji, z bezpośredniego nakazu Chrystusa "Idźcie na cały świat i głoście Ewangelię". Księża z Polski pracują wśród tych, którzy przyznają się do religii rzymsko-katolickiej, a więc głównie wśród Polaków. Ale nie tylko. Każde z wyznań chrześcijańskich jest ze swej natury misyjne, czy to są katolicy, czy protestanci, czy prawosławni. Każde ma obowiązek szerzenia wiary.

Tutaj w Europie Wschodniej powstała sytuacja szczególna. Rozpadł się i skompromitował moralnie system komunistyczny. Powstała pustka. Jest w tym dramat milionów ludzi, którzy wierzyli, że komunizm przyniesie szczęście całemu światu.

Chrześcijaństwo daje ludziom wartości trwałe. Nie są to wartości polityczne tylko religijne: bezpośredni kontakt ze Stwórcą, nie ulegająca zmianometyka oparta na miłości bliźniego, rozumienie siebie i rozumienie otaczającego nas świata.

Tutaj jest wręcz wołanie o te wartości. Kościół ma obowiązek odpowiedzenia na to, a Kościół polski jest najbliższy, językowo, kulturowo, obyczajowo itd. I nie tylko dlatego, że na Białorusi czy Ukrainie są Polacy. Obowiązkiem Kościoła jest posłanie tutaj kapłanów z ich posługą duszpasterską, by przynieść nadzieję, Dobrą Nowinę. Kapłan to nie polityk, to człowiek Ducha i religii którego myśli skierowane są ku Bogu i ludziom, którzy tego Boga potrzebują.

L.M. W tej ogromnie trudnej sprawie odrodzenia religijnego, od czego Pana zdaniem trzeba zacząć?

T.S. Trzeba zaczynać od akceptowania człowieka. Gdy do jednego z miast na Ukrainie przyjechała siostra urszulanka, myślę że ten tłumek, który był zgromadzony wokół niej skupiał się może nie tyle ze względu na wartości religijne, ale jej ogólną postawę. Ona była tym, kto wnosi życzliwość, uśmiech, pogodę, tym kto stwarza wokół siebie inny klimat. Ta siostra Ewa była tam potrzebna nie tylko jako świetna katechetka, ale jako świadek, jako symbol duchowych wartości, która oddziaływuje przede wszystkim sobą.

Jeżeli na teren byłego ZSRR wejdzie prawdziwe chrześcijaństwo, to odegra ogromną rolę w przemianie stosunków pomiędzy ludźmi, z każdego punktu widzenia. Prawdziwi chrześcijanie wpłyną na życie społeczne, m.in. przez świadectwo, że można tak właśnie czuć, że można tak się zachowywać, że można po prostu takim być.

L.M. Dziękuję za rozmowę.

KAPŁANI

W trakcie studiów pedagogiki chrześcijańskiej w roku akademickim 1992-93 alumni WSD w Grodnie zastanawiali się niejednokrotnie nad rolą przykładu kapłana katolickiego w oddziaływaniu wychowawczym na młodzież i ludzi dorosłych.

Poszukując we własnych wspomnieniach z dzieciństwa charakterystycznych wzorów osobowych przedstawili w wypowiedziach pisemnych wybrane sylwetki zasłużonych duszpasterzy.

W pracach pisemnych alumnów II i III kursu znalazły się wypowiedzi, które - jak można sądzić - zainteresują Przyjaciół Misji Oblackich.

Przedstawione przez nich przykłady prześladowania duchowieństwa w latach totalitarnego ucisku na terenach byłego ZSRR można uznać za próbę ujawnienia niektórych "białych plam" z historii Kościoła katolickiego. Może to być również przyczynek do potrzebnej historii martyrologii duchowieństwa różnych narodowości w XX stuleciu.

Trzeba i należy przypominać współczesnemu Czytelnikowi ile wnieśli kapłani katoliccy w owocujące obecnie dzieło zachowania jedności religijnej rodziny, w ochronę ludu Bożego od ateizmu i zwątpienia w Opatrzność Boską. Umożliwiając parafianom korzystanie (często potajemnie) z praktyk religijnych wbrew politycznym zakazom i naciskom. Wielu kapłanów stawało się prawdziwymi przewodnikami duchowymi młodzieży.

Pamięć o oddanych służbie kapłańskiej duszpasterzach na terenach Republik byłego ZSRR znajduje wyraz w kręgach dawnych parafian w uczuciach głębokiej wdzięczności i miłości.

Wspólnymi rysami wspomnianych postaci były: gorąca wiara realizowana w każdym dniu powszednim, ofiarna służba Bogu i ludziom, bezgraniczne oddanie misji Kościoła katolickiego we wszystkich miejscach pobytu w najbardziej nawet niesprzyjających przymusowych warunkach.

W latach II wojny światowej i w długim okresie politycznego ucisku, który po niej nastąpił, działalność kapłanów na terenach wschodnich miała charakter prawdziwie misyjny. Kościoły zamykano, zgromadzenia zakonne rozpraszano, księży represjonowano, wysyłano do łagrów, a w wielu przypadkach pozbawiano życia (rozstrzeliwano i potajemnie mordowano).

Alumni WSD w Grodnie przytoczyli liczne przykłady duchownych, którzy dzielili losy swoich parafian, trwali przy nich do ostatka, a po aresztowaniu lub wywiezieniu pełnili posługę kapłańską potajemnie.

Z zebranych opracowań pisemnych warto w niniejszym artykule przytoczyć przynajmniej niektóre przykłady.

Na początek godne uwagi są interesujące szczegóły dotyczące działalności O. Wojciecha Nowaczyka, OMI podane przez seminarzystę Andrzeja B. W Jego pracy czytamy, że dziś jeszcze relacje o O. Wojciechu Nowaczyku przekazują w Nowogródku młodzieży rodzice, dziadkowie i starsi parafianie. Wszyscy oni podkreślają, że Tego Zasłużonego Oblata cechował specyficzny charyzmat w kontaktach międzyludzkich. O. W.Nowaczyk okazywał głęboki szacunek ludziom poniewieranym, cierpiącym, odrzuconym.

Przez kilkadziesiąt lat był jedynym duszpasterzem w całym dekanacie nowogródzkim. Gdy powrócił w 1956 roku z obozu w Komi, chociaż schorowany i wycieńczony, nie zawahał się przed podjęciem rozległej działalności duszpasterskiej, licznych trudnych i odpowiedzialnych zadań. W ostatnich latach życia znosząc poważne cierpienia fizyczne i nie mogąc już zająć postawy stojącej sprawował jednak codziennie Mszę świętą. Swoją postawą, gorącą i żarliwą modlitwą budził powszechny szacunek. Głęboką miłością darzyli Go w szczególności ludzie ubodzy. Jeden z alumnów przytoczył charakterystyczny przykład Jego skromności i szacunku dla pracy ludzkiej. Czytamy, że:

"... kiedy O.Nowaczyk oddawał buty do naprawy nie chciał trudzić szewca dodatkowymi, przykrymi czynnościami i tak długo czyścił swoje obuwie aż błyszczało ...".

Nie załamały Go lata cierpień w obozie chociaż zniszczyły siły i zdrowie. Miłość do ludzi wypełniała życie tego Kapłana do końca Jego dni, to jest do 1984 roku.

Ludność Nowogródka zapamiętała, że spełniał swoją posługę udając się do oddalonych o dziesiątki kilometrów miejscowości. Nie odmawiał nigdy, gdy zwracano się o udzielenie sakramentów i sprawowanie Eucharystii. Tego steranego życiem i chorobą Człowieka przewożono furmankami, motocyklami do odległych wsi i miasteczek... Taka postawa musiała pozostawić niezatarte ślady we wspomnieniach wiernych z licznych parafii. O. Wojciech Nowaczyk, jedyny Oblat na Białorusi w minionym okresie, żyje w modlitewnej pamięci wiernych, o czym mogą świadczyć również żywe kwiaty stale składane na Jego mogile.

KS. KAZIMIERZ ORŁOWSKI

Pisemne wypowiedzi alumnów uzupełniają niektóre uzyskane przekazy ustne. Kilku młodych kleryków oraz starsi parafianie wsi Adamowicze koło Grodna często wspominają swego wieloletniego proboszcza ks. Prał. Kazimierza Orłowskiego (1914 - 1987). Droga życia tego Kapłana obfitowała w tragiczne wydarzenia i dramatyczne przeżycia. Przez cały okres wojny pełnił obowiązki duszpasterskie w kilku opuszczonych parafiach (Teolin, Perstuń, Łabno, Hołynka, Sylwanowce i Balla Kościelna).

Wbrew zakazom i szykanom docierał do wiernych oczekujących pociechy duchowej. Parafianie pamiętają jak przy zamkniętym kościele całymi nocami spowiadał i udzielał innych sakramentów (chrztu św. i małżeństwa), wybierając tę porę doby dla potajemnej działalności kapłańskiej. Aresztowany dnia 5 lipca 1950 r., a następnie wywieziony do obozu, przebywał na przymusowych robotach w Komi koło Uchty. Uwolniony z obozu w okresie chwilowej "odwilży" po śmierci J.Stalina powrócił do Adamowicz. Nadal jednak nie miał prawa wstępu do kościoła i wypełniania funkcji kapłańskich. Powrót do umiłowanej parafii nastąpił w niecodziennych warunkach. Warto przytoczyć tu treść rękopiśmiennej notatki sporządzonej przez ks.Kazimierza Orłowskiego. Jest to bowiem swoisty dokument historyczny tamtych czasów:

"... 7 X 1955 r. dowiedziałem się o zwolnieniu swoim. 8 X otrzymałem "odchodnuju", a 10 X odwieziono nas do naczalstwa (...) 15 X byłem w Ostrej Bramie. Do Grodna przyjechałem wieczorem. O godzinie 2.30 nocą 16 X wyruszyłem w ulewny deszcz do Adamowicz...".

Jeszcze przez blisko 32 letni okres ks.K.Orłowski powierzał swe starania i codzienny trud życia wiernym parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Adamowiczach i w okolicznych parafiach. Zmarł 18 maja 1987 roku, znajdując miejsce wiecznego spoczynku na adamowickim cmentarzu, w pobliżu kościoła, który latami odbudowywał i ozdabiał.

O losach kapłanów pracujących w starej, zabytkowej świątyni w Homlu, zbudowanej w 1822 roku - napisał seminarzysta Paweł Ch.

Kościół nie tylko zamknięto, lecz w celu ostatecznego odcięcia parafian od praktyk religijnych - wysadzono w powietrze. Niektórych miejscowych kapłanów rozstrzelano, innych zesłano do łagrów. I wtedy potajemnie zaczął sprawować opiekę duchową nad wiernymi ks. Mieczysław Malinicz. Szczególną troską otaczał młodzież korzystając z każdej nadarzającej się sposobności, aby objaśniać prawdy wiary i umacniać w miłości do Boga. Kapłan ten zmarł w 1968 roku, ale pamięć o Nim trwa do dzisiaj. Żywe wspomnienia o tej postaci przekazują młodzieży dziadkowie, rodzice, starsi parafianie.

Po śmierci ks. M.Malinicza do Homla zaczęli przyjeżdżać kapłani z innych miejscowości. Ich gorliwa praca stanowiła kontynuację dzieła ks. M.Malinicza i była źródłem inspiracji dla podjęcia podobnej drogi życia dla młodych kandydatów do kapłaństwa lub życia zakonnego.

Seminarzyści WSD w Grodnie zapamiętali licznych księży działających z pełnym poświęceniem w rozrzuconych na terenach byłego ZSRR parafiach. Ich pamięć przechowała obrazy wędrówek ludzi z odległych wsi i osiedli do kościoła parafialnego, aby odbyć spowiedź św., aby opowiedzieć o swych wewnętrznych rozterkach i uzyskać od kapłana radę i pociechę.

Ludność z całych wsi z terenów Białorusi, Ukrainy, Litwy wywożono na Syberię, do Kazachstanu. Niektórzy z młodych alumnów urodzili się na wygnaniu. Leon K. we wczesnym dzieciństwie zetknął się z księżmi dzielącymi losy swych parafian i wypełniającymi wiernie swoje kapłańskie posłannictwo. Potwierdzenie własnych wspomnień odnalazł następnie w opublikowanych pamiętnikach, takich jak na przykład znane zapiski ks. Władysława Bukowińskiego ("Wspomnienia z Kazachstanu", Gdańsk 1989).

W zakończeniu tego artykułu warto przytoczyć jeszcze fragment wypowiedzi alumna Aleksandra S. Motywację do rozwoju duchowego i pragnienie zbliżenia się do Boga czerpał z rozmów ze swoim proboszczem:

"... Słyszałem wspaniałe słowa, które mówiły do mnie o nowych rzeczach... takich które spotykałem potem w Biblii i zacząłem rozumieć je szerzej...".

Z pisemnych wypowiedzi alumnów WSD w Grodnie zaprezentowano w tym artykule zaledwie kilka fragmentów. Jednakże nawet z tych wybranych przykładów można odczytać, że wspomnienia o kapłanach pracujących w latach totalitarnego ucisku z pełnym poświęceniem mimo represji, cierpień fizycznych i moralnych są ciągle żywe.

Wybrane wspomnienia o postawach wielu księży godnych najwyższego uznania i szacunku skłaniają do gromadzenia szerszych i dokładniejszych materiałów historycznych. Opracowania takie będą bardzo przydatne dla młodych kandydatów do kapłaństwa.

Niektórzy alumni WSD w Grodnie spisując swe relacje opatrzyli je trafnym stwierdzeniem, że prawdziwym i trudno osiągalnym wzorem do naśladowania zawsze był, jest i będzie Jezus Chrystus.

O. Kazimierz Jędrzejczak, omi

Ciąg dalszy ze str. 1

spraw gospodarki wojennej gen. Kazimierz Sosnkowski postawił jako warunek powołanie rządu koalicyjnego. Premier Składkowski odmówił twierdząc, że byłoby to niewłaściwe w krytycznej sytuacji państwa. Do rządu powołano natomiast bardzo niepopularną osobę, byłego komendanta twierdzy brzeskiej płk. Wacława Kostka-Biernackiego.

Napaść na Polskę stała się przedmiotem gorączkowej wymiany zdań między stolicami głównych państw europejskich. Wieczorem 1. września rządy Anglii i Francji wystosowały do Berlina jednobrzmiące noty, żądające zaprzestania agresji i wycofania wojsk niemieckich z Polski oraz zapowiadające w przeciwnym razie wypełnienie zobowiązań sojuszniczych łączących je z Polską. w odpowiedzi Ribbentrop oświadczył cynicznie, że cała odpowiedzialność za wojnę spada na Polskę, oraz że stwierdzenie agresji niemieckiej musi być odrzucone jako nieprawdziwe. Anglia i Francja gotowe były podjąć inicjatywę Mussoliniego zwołania konferencji pokojowej w sprawie Polski pod warunkiem uczestnictwa w niej delegacji polskiej i zaprzestania agresji Trzeciej Rzeszy. Hitler odrzucił te warunki. Rząd polski usilnie nalegał na wzmocnienie stanowiska Anglii i Francji. 3. września o godz. 9.00 ambasador angielski w Berlinie przedstawił Ribbentropowi notę stwierdzającą stan wojny między Wielką Brytanią i Niemcami. Podobne oświadczenie złożył ambasador francuski. Obydwaj sprzymierzeńcy Polski przystąpili do wojny po jej stronie, co przekształciło konflikt polsko-niemiecki w wojnę europejską.

Specjalni wysłannicy Wodza Naczelnego w Paryżu i Londynie kontynuowali wysiłki w celu spowodowania podjęcia przez zachodnich sojuszników działań przeciw Niemcom. 8. września dowództwo francuskie zakomunikowało o przekroczeniu granicy niemieckiej. W istocie wojska francuskie posunęły się parę kilometrów na niewielkim odcinku i stanęły w miejscu. 10. września francuski wódz naczelny gen. Gamelin doniósł Rydzowi-Śmigłemu, że "zaangażował w walce połowę dywizji czynnych". Było to świadome wprowadzenie w błąd dowództwa polskiego. Mimo to gen. Burhard-Bukacki nie ustępował w naleganiach na wojskowe czynniki francuskie. Gen. Norwig-Neugebauer dopiero 9. września uzyskał audiencję u brytyjskiego szefa sztabu imperialnego gen. Ironside„a, który zapytał co Anglia może uczynić, by najskuteczniej odciążyć Polskę. Pytanie to zakrawało na kpiny i zdradzało zupełny brak planu pomocy angielskiej dla sojusznika polskiego. Wobec nacisku Anglicy zaproponowali dostawy broni i amunicji w ciągu pięciu miesięcy. Zachodni sojusznicy Polski zamierzali pozostawić walczącego z najwyższym wysiłkiem sprzymierzeńca własnemu losowi. Stwarzało to czarne perspektywy dla polskiego wysiłku zbrojnego.

Dwuznaczne stanowisko zajmował Związek Radziecki. Zachowując pozory neutralności, a nawet życzliwości, ambasador ZSRR w Warszawie Nikołaj Szaronow oferował Polsce sprzedaż surowców i materiałów wojennych. Tymczasem 7-9. września w europejskiej części ZSRR przeprowadzono powszechną mobilizację, nad granicą Polską stało kilkadziesiąt dywizji Armii Czerwonej, a prasa radziecka oskarżała armię polską o naruszenie obszaru ZSRR i gwałty na Ukraińcach oraz Białorusinach. Gdy 8. września propaganda niemiecka doniosła kłamliwie o zdobyciu Warszawy, Mołotow pospieszył z gratulacjami. Audycje radiowe z Mińska białoruskiego oriętowały Luftwaffe w nalotach na Polskę. 12. września Szaronow opuścił Polskę. CDN

Andrzej Albert
"Najnowsza historia Polski"

Nasza historia

Podczas wizyty w redakcji "Głosu" członek Koła im. Elizy Orzeszkowej w Warszawie, p. Kazimierz Stępień, były uczeń grodzieńskiego gimnazjum im. A. Mickiewicza, zostawił ciekawy materiał o 76 pułku piechoty. Pułk ten, który nosił imię Ludwika Narbutta i do 1939 r. stacjonował w Grodnie, zapisał się chlubnie do historii Polski walecznej.

"76 pułk, - mówi Kazimierz Stępień, - wyróżniał się w 29 grodzieńskiej dywizji dużym zdyscyplinowaniem, przodowaniem w manewrach wojskowych, a także dyscyplinach sportowych. Zawsze istniało współzawodnictwo pomiędzy 76 a 81 pułkiem piechoty im. Stefana Batorego, który również stacjonował w Grodnie przedwojennym.

81 pp górował pewną przewagą, bo zdobył podczas I wojny światowej na swój sztandar honorową wstęgę i krzyż "Virtuti Militari". Natomiast we wszystkich zawodach i dyscyplinach ćwiczebnych przodowali zawsze żołnierze 76 pp, zdobywając m.in. przechodni proporzec dywizyjny, który był niesiony na defiladach zaraz za sztandarem pułkowym.

Przed wojną poszczególnym jednostkom wojskowym nadawano imiona wielkich patriotów Polski. Z inicjatywy miejscowego społeczeństwa grodzieńskiego postanowiono przyjąć za patrona 76 pułk dowódcę powstania styczniowego Ludwika Narbutta.

W 70-ą rocznice powstania, na miejscu, gdzie walczył i zginął razem z 12 swoimi kolegami Ludwik Narbutt, w miejscowości Dubicze, staraniem żołnierzy i dowództwa pułku, wzniesiono pomnik. Miał on umieszczony na szczycie krzyż w koronie cierniowej, co było symbolem powstania, oraz napis "Za wolność waszą i naszą".

Pomnik zdobiły również płaskorzeźby: Orła, Pogoni i postaci archanioła. Projekt pomnika stworzył prof. Ferdynand Ruszczyc, a sam pomnik wykonał prof. Bolesław Bałżukiewicz z Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie. Ciekawie, że na budowę pomnika zostały użyte kamienie z grobu największego gnębiciela Polaków - Murawiewa (przezwanego "wieszatielem").

W tej chwili pomnik w Dubiczach potrzebuje pilnej renowacji i opieki. Myślę, że powinni tym się zająć Polacy Litwy i Białorusi, gdyż jest to świadectwo naszej polskiej historii."

L.M.

54 rocznica września

76 Lidzki Pułk Piechoty im. Ludwika Narbutta

6 Lidzki pp wywodzi się z samoobrony ziemi lidzkiej i wileńskiej. Zalążkiem był oddział samoobrony, powstały samorzutnie w końcu 1918 r. Miał on na celu opiekę nad życiem i mieniem obywateli poprzez zwalczanie grasujących band i maruderów.

W marcu 1919 r. oddział samoobrony ziemi lidzkiej pod dowództwem mjr Dąbrowskiego, był jednostką regularną i otrzymał nazwę "Lidzki Pułk Strzelców". Składał się wyłącznie z ochotników kresowców. W ciągu 1919 r. pułk brał czynny udział w wykuwaniu nowych granic Rzeczypospolitej Polskiej.

W rok 1920 w czasie wojny polsko-radzieckiej pułk bił się w okolicy Wilna, a następnie pod Klepaczami, Oranami, Grodnem i Nowym Dworem zadając wrogowi ciężkie straty, ale ponosząc również duże ofiary w zabitych i rannych. W końcu lipca 1920 roku pułk bronił Łomży. W dniu 2 sierpnia 1920 roku kilkakrotnie wypierał nieprzyjaciela ze zdobytych już przez niego fortów łomżyńskich.

Ustawicznie walcząc, pułk doszedł pod Modlin, zdobył Przasnysz, a ostatnią walkę w tamtej wojnie stoczył pod Chorzelami. Nieprzyjaciel przyparty do granicy wkroczył do Prus, gdzie został internowany.

Na szlaku bojowym pułk stracił 17 oficerów i 177 szeregowych. W uznaniu zasług żołnierzom pułku przyznano 11 orderów "Virtuti Militari", 153 Krzyże Walecznych i 26 Krzyży Zasługi Wojsk Litwy Środkowej.

Od października 1922 roku stałym miejscem postoju 76 pp było Grodno. Sztandar był darem Koła Polek w Lidzie, a został pułkowi wręczony osobiście przez Marszałka Józefa Piłsudskiego.

W roku 1932 pułk za swojego patrona przyjął pułkownika Ludwika Narbutta - wodza powstania styczniowego na Litwie w roku 1863. W miejscu walki i śmierci swojego patrona w Dubiczach, pułk wraz z miejscowym społeczeństwem wybudował w roku 1933 pomnik i od tego czasu urządzał tam uroczystości pułkowe. Wieniec cierniowy wraz z herbami Orła i Pogoni, który był odznaką powstania styczniowego 1863 r. został wkomponowany w środek odznaki pułkowej.

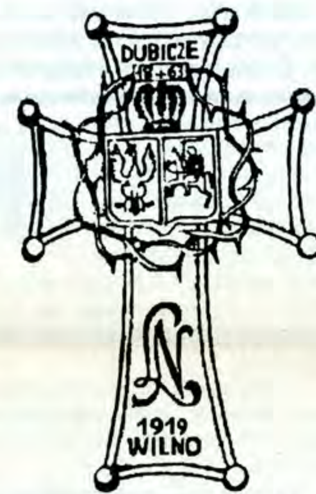
Na wojnę w 1939 roku 76 pp poszedł z Grodna w składzie grodzieńskiej 29 Dywizji Piechoty przynależnej do armii "Prusy".

Wykonując rozkaz obrony szosy piotrkowskiej, pułk w sile 2 batalionów uderzył 5 września 1939r. wieczorem na oddziały dywizji pancernej Niemców w okolicy Milejowa i Longinówki. W pierwszej fazie walki pułk uzyskał znaczny sukces niszcząc 40 czołgów. Obiektywni kronikarze tamtych dni tak ocenili tą walkę: "76 pp pokazał, jak należy skutecznie pod osłoną nocy niszczyć czołgi nieprzyjaciela.

W czasie walki Niemcy przechwycili pułkowy sztandar. W krwawej walce o jego uratowanie zginęło 8 naszych żołnierzy, 16 było rannych. Straty niemieckie były również duże. Odzyskany sztandar znajduje się obecnie w Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie.

Pułk po całonocnej walce nie doczekał się obiecanej pomocy i w odkrytym polu został okrążony przez przeważające siły wroga. Walcząc dzielnie do końca pułk został rozbity i rozjechany przez czołgi niemieckie. Wśród wielu poległych na polu walki zginęli: dowódca pułku ppłk. dypl. Stanisław Sienkiewicz i dowódcy I i II batalionu mjr. Korneliusz Kosiński i mjr. Eugeniusz Justyniak.

Świadectwem walki stoczonej dn. 5-6 września 1939 r. jest pomnik stojący na cmentarzu w Milejowic, na którego cokole widnieje napis: "Tu spoczywa 631 żołnierzy polskich poległych w 1939 r." W walce tej ponad 1000 żołnierzy zostało rannych.

Odznaka pułkowa 76 Lidzkiego pułku piechoty

Żołnierze, którzy ocaleli z tej walki wraz z III batalionem swojego pułku, wykonując nakazany odwrót dotarli po tygodniu w rejon miejscowości Augustów-Nowa Wola-Grabów (pod Warką).

Tutaj, okrążeni przez Niemców w dniu 12 września 1939 r. stoczyli swój ostatni bój. Wierny tradycji swojego pułku batalion dzielnie walczył pod dowództwem Jana Toronia. Zniszczono 6 czołgów niemieckich, zabito niemieckiego podpułkownika, prowadzącego atak na nasze pozycje. Straty nieprzyjaciela były duże. W walce tej batalion stracił 64 żołnierzy i dwa razy więcej rannych. Wycofujące się resztki oddziału dotarły do linii Wisły.

Śmierć dowódcy pułku, poległego pod Milejowem, o niespełna tydzień wyprzedziła koniec walecznego 76 pułku.

Ocaleni z wrześniowego pogromu żołnierze nie zaprzestali walki z wrogiem. Działali w podziemiu, walczyli w partyzantce. Różne i długie były ich drogi. Niektórzy walczyli pod Monte Cassino, inni w mundurach Ludowego Wojska Polskiego doszli nawet do Berlina. Wielu żołnierzy i oficerów, którzy wracali bez broni do Grodna dostało się do niewoli sowieckiej a wielu z nich zostało zamordowanych na miejscu lub w obozach jenieckich.

Osobną historią jest szlak bojowy zapasowego batalionu 76 pp, którego dowódcą był mjr Józef Balcerzak. Batalion ten został wycofany z fortów grodzieńszczyzny i wysłany na pomoc do Lwowa. Batalion dojechał pociągiem do Sarn, a po zbombardowaniu stacji kolejowej ruszył na piechotę w kierunku południowo-zachodnim. Batalion na swojej drodze stoczył kilka krwawych potyczek z Armią Czerwoną i odniósł zwycięstwo zdobywając Szack. W dniu 1.X.1939r. w sytuacji braku amunicji i żywności i przewagi wojskowej dwu wrogów batalion został rozwiązany a broń zakopana. Wielu oficerów i dowódca batalionu zginęli w okolicy Wytyczne na Lubelszczyźnie w czasie powrotu do domu.

Po walecznym 76 pp zostały nie tylko wspomnienia w pamięci i sercach weteranów i ich rodzin. 76 pp zapisał się dzielnie w historii Polski. Obecnie istnieją dwie szkoły, które pielęgnują tradycje tego pułku i jego dowódcy. Są to:

- Szkoła Podstawowa im.76 Pułku Piechoty w Augustowie k /Warki/ b. pow. Białobrzegi /
- Szkoła Podstawowa im. ppłk Stanisława Sienkiewicza w Milejowie k /Piotrkowa Trybunalskiego.

Weterani tego pułku są zrzeszeni w Środowisku b. Żołnierzy 76 pp, którego przewodniczącym jest ppłk Jan Sadowski.

Kazimierz Stępień
Warszawa

P.S. Załączam tekst hymnu 76 pułku, niestety tylko pierwszą zwrotkę, bo dalszej części nikt nie pamięta. Chciałbym zaapelować do czytelników z prośbą o uzupełnienie tego hymnu.

K.S.

Hymn 76 pułku

Z Wilna wywiódł nas na boje
Naczelnego Wodza zew.
Poszliśmy na krwawe znoje
Za Ojczyznę przelać krew.
I choć wielu legło w drutach
Niedaremny był ich trud.
My Ludwika pułk Narbutta,
Niezawodny Lidzki pułk

Od redakcji:

Autor oczekuje listów ze wspomnieniami byłych żołnierzy 76 pp, gdyż opracowuje szczegółową historię pułku. Listy prosimy kierować do Redakcji z dopiskiem "76 pp".

Głos znad Niemna

Dbała o zachowanie polskości

Niedawno gościem redakcji "Głosu" była Irena Jasicka, inżynier budowlany z Krakowa, przebywająca na Białorusi w ramach I Światowego Zjazdu Nowogródzian.

IRENA JASICKA (OD PRAWEJ) Z MĘŻEM NA I ZJEŹDZIE NOWOGRÓDZIAN

W trakcie rozmowy wyjaśniliśmy, że Pani Irena, urodzona w Brześciu nad Bugiem, jest wnuczką Marii Rodziewiczówny. Tej samej słynnej powieściopisarki, która w swoim majątku na Polesiu, stworzyła najpoczytniejsze w Polsce utwory: "Dewajtis", "Macierz", "Między ustami a brzegiem pucharu" i in.

Matka pani Ireny - Stanisława z Rodziewiczów, Niewińska przez jakiś czas nawet wychowywała się w domu swej ciotki - Marii Rodziewiczówny. Później, w okresie międzywojennym została jedną z niewielu lekarzy-pediatrów w Brześciu, pracując w swoim zawodzie w Macierzy Szkolnej i w gimnazjum im. R.Traugutta.

Irena Jasicka skrupulatnie zbiera każdą informację, która mogłaby uzupełnić obraz swej Wielkiej Babci, dodać jakiś nieznany szczegół z jej życia, zwłaszcza tu, na Polesiu. Piszą do niej wielbiciele Rodziewiczówny oraz znani literaci, badający twórczość pisarki. Odwiedzają miejsce, gdzie mieszkała, czynią starania o zachowanie pomników, związanych z jej imieniem na tych terenach.

Otóż niedaleko starego dworku w Hruszowej, k/Kobrynia, znaleziono grobowiec jej rodziców, Amelii i Henryka Rodziewiczów, który uległ znacznemu zniszczeniu. Miejscowi Polacy wraz z rodakami z Macierzy podejmują starania, by zabezpieczyć go przed działaniem czasu. Chcieliby również zaznaczyć słynny dąb "Dewajtis", jak dotąd żywy i zielony, poprzez umieszczenie w pobliżu kamienia pamiątkowego.

W Polsce zrodziła się idea powstania fundacji, związanej z imieniem Marii Rodziewiczówny, która by miała na celu, zgodnie z jej ostatnią wolą, niesienie pomocy dzieciom polskim na Białorusi. W swym testamencie, pisarka przelała swoje prawa autorskie na Jadwigę Skirmunttównę z zastrzeżeniem, że po śmierci przyjaciółki, prawa te przejmie instytucja, która podejmie się finansowania pomocy dla rodzin i dzieci z powiatu kobryńskiego.

Z tego widać jak bardzo dbała Maria Rodziewiczówna o to by polskość i kultura polska przetrwały na tych terenach. Pod tym względem pani Irena Jasicka jest kontynuatorką jej spraw.

Angażując się bardzo w pracę społeczną na rzecz niesienia pomocy rodakom za Bugiem, przewodniczy licznym akcjom charytatywnym. Jako kierowniczka Koła "Kleparz - Piasek" w Krakowie przy Komitecie Obywatelskim miasta oraz jako reprezentant Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T.Goniewicza na Kraków p.Jasicka czyni wielu dobrych starań dla dzieci i młodzieży polskiej na Białorusi.

Laura Michajlik

WOJNA

Grodno, wczesny ranek 1 września 1939 r. Jestem na dziedzińcu szkolnym i widzę nisko płynący srebrny samolot, który z podbrzusza wypluwa trzy przedmioty, niby olbrzymie wydłużone krople.

- Pewno ulotki - myślę. I nagle uderza mnie ogłuszający, nigdy nie słyszany trzask, jak rozbłysk szklanych mas powietrza. Nie podejrzewam ani przez moment, że Niemcy atakują nas bez wypowiedzenia wojny. Zbiegają się nauczyciele, uczniowie i jedni drugich uspokajają, że odbywają się dziś ćwiczenia przeciwlotnicze. Wierzymy w to święcie, mamy pretensję do garnizonu grodzieńskiego, że swymi hukami sieje popłoch. Ale po chwili wbiegają dwie roztrzęsione uczennice: - Samolot rzucił bomby! Kościół farny rozbity! Są ranni i zabici!

Wojna! Wojna bez wypowiedzenia! Na ulicach niebywałe poruszenie. Rozgorączkowani ludzie wybiegają z domów. Momentalnie sklepy pełne są kupujących. Pełne są też kościoły, choć pierwsze bomby niemieckie uderzając w kościół, mogły odstraszyć ludzi od przebywania tam. Wieczorem całe miasto tonie w ciemnościach, latarnie uliczne niezapalone, okna szczelnie zaciemnione. Po ulicach krążą patrole Obrony Przeciwlotniczej (OPL), pilnują porządku i szturmują do mieszkań, w których zasłony okien przepuszczają szczelinki światła. W tę ciemną noc, w milczeniu i ciszy odmaszerowuje w stronę dworca reszta zmobilizowanych pułków grodzieńskich.

Nie wszyscy mieszkańcy Grodna mają radia, więc codziennie ludność gromadzi się na placu Batorego, gdzie wielki głośnik ogłasza komunikaty frontowe i wszystkie gorące wydarzenia frontowe tych wojennych dni wrześniowych. Pierwsze komunikaty smutne: "pod naporem wielokrotnie przeważających sił wroga...". Dalsze komunikaty jeszcze smutniejsze. Ale duch nie słabnie. Trzy dni niepokoju, jakie stanowisko zajmą nasi sojusznicy. - Vivat! Są z nami! Szalejemy z radości. Wierzymy, że wojna skończy się zwycięstwem. Każdy z nas pragnie uczestniczyć we wspólnym wysiłku dla państwa, dla wojska, w walce, w przyszłym zwycięstwie. Wieś polska i większość wsi białoruskich solidaryzuje z miastem, z armią, z całym krajem. Chłopi przywożą setki metrów swoich płócien samodziałowych jako dar dla szpitali i dla uchodźców z Zachodniej Polski. Pościel i bieliznę z tych płócien szyją kobiety ochotniczki. Pierwszego dnia po zbombardowaniu Grodna wielu członków zabiera na wieś z miasta małe dzieci, żeby ocalić je.

Idą dalsze dni, słowa przywódców rządowych przekazywane narodowi są coraz mocniejsze, komunikaty z frontów są coraz gorsze. Nikt z nas nie orientuje się, jak bardzo poważna jest sytuacja Polski, ale czujemy, widzimy i słyszymy, że jest źle. W Grodnie po kilka razy na dobę huczą alarmy lotnicze, które często kończą się bombardowaniem. Wtedy rodzą się gorączkowe pytania: - Gdzie? Ile ofiar? Kto? - Bomby nie tylko niosą rany, śmierć i ruiny, ale są też przyczyną paru masowych obłędów i masowego lęku. Ale tylko pierwsze bomby budzą tyle strachu, potem już ludzie przyzwyczajają się nieco do nalotów, do huku wybuchów. Niektórzy nawet są nieostrożni i obserwują lecące nisko samoloty, a wtedy Niemcy strzelają do nich z karabinów pokładowych. Jest sporo ofiar i w mieście i po wsiach, których wróg również nie oszczędza - ćwiczy się. Po kilku dniach lotnicy niemieccy nabierają wprawy: ludność cywilną koszą karabinami maszynowymi, a bomby rzucają na obiekty wojskowe i ważne pod względem strategicznym. W Grodnie mieści się dowództwo OK III, są arsenały broni i amunicji oraz inne magazyny wojskowe, dwa mosty na Niemnie, węzeł kolejowy, fabryki. Tego wszystkiego bronią przed samolotami tylko małe działki przeciwlotnicze. Strąciły one chyba dwa bombowce niemieckie, była z tego powodu wielka radość, dzieciarnia pobiegła na przedpola Grodna oglądać wrogie szczątki. Mieszkańcy miasta kopią rowy przeciwlotnicze. Wzdłuż szerszych ulic i na placach ciągnie się falista ich linia, zmieniająca wygląd Grodna. Jednej z pierwszych nocy jestem na dworcu, pomagam przy wyładowaniu rannych. To pierwsi ranni żołnierze, których widzę. Rekrutują się oni z rozmaitych formacji wojskowych, zranieni każdy na innym odcinku frontu. Od tych naocznych świadków bojów pragniemy dowiedzieć się czegoś pewniejszego o sytuacji frontowej - nie wystarczają nam okrutne w swej treści, suche komunikaty sztabowe. Ale z bezładnej gmatwaniny słów rannych nie jesteśmy w stanie odtworzyć jasnego obrazu działań wojennych. A przy tym ranni jak by się zmówili, patrzą na nas kącikami oczu i zacinają się przy opowiadaniu. Wreszcie przestajemy indagować. Zdajemy sobie sprawę, że na froncie jest źle, ale postawa żołnierzy jest dobra, bo kryją prawdę, aby nie siać paniki.

PO ZBOMBARDOWANIU

Grażyna Lipińska

"Jeśli zapomnę o nich..."

PRZEMILCZENIE PRAWDY

W Muzeum Obrony Twierdzy w Brześciu dotychczas mówiono wyłącznie o walkach w czerwcu 1941 r. pomijając milczeniem wrzesień 1939 r. Nieuczciwe to było nawet wobec "bratniej PRL i towarzyszy z PZPR". Pracownicy naukowi muzeum wiedzieli o obronie Twierdzy przez żołnierzy WP, ale milczeli.

Dzięki staraniom członków Zarządu Brzeskiego Oddziału obwodowego ZPB im. R. Traugutta władze miasta wydały zezwolenie na umieszczenie tablicy pamiątkowej, poświęconej czynowi bohaterskiemu obrońców Twierdzy we wrześniu 1939 r. Uroczyste odsłonięcie tablicy odbyło się we wrześniu ub. r.

W obronie i przygotowaniu Twierdzy do obrony oprócz żołnierzy WP brało udział dużo młodzieży. Niedawno odbyłem rozmowę ze świadkami tamtych wydarzeń, siostrami Janiną i Weroniką Nazaruk, które były sanitariuszkami.

<u>M.D.: Jak wyglądał Brześć w okresie przedwojennym? Co Panie przypominają z tego okresu?</u>

Siostry Nazaruk: Często wracamy do wspomnień naszego dzieciństwa i młodości. Zamieszkiwałyśmy w Brześciu z rodzicami od 1920 r. Ojciec pracował jako starszy kancelista w poddyrekcji kolei państwowych. W 1924 r. zamieszkaliśmy na stałe we własnym domu przy ul. Kolejowej 5, mieszkamy tu do dziś. Lubimy swoje misto. Tu przeżyłyśmy dobre i złe chwile swego życia. Przed wojną Brześć liczył 60 tysięcy mieszkańców. Był miastem wojewódzkim. Dużych zakładów przemysłowych nie było, przeważał przemysł chałupniczy. Miasto miało swoje centrum handlowe i kulturalne, które skupiało się w odrębie ulic 3 Maja, Dąbrowskiego, Unii Lubelskiej. Przed wojną ukończyłyśmy z siostrą Państwowe Gimnazjum im. R. Traugutta.

<u>M.D.: Jak to się stało, że postanowiłyście ukończyć kurs sióstr pogotowia sanitarnego?</u>

S.N.: W 1938 r. zaczęto dużo mówić i pisać o faszyźmie i zagrożeniu jakie on niesie. W lutym 1939 r. dowiedziałyśmy się, że Polski Czerwony Krzyż okręgu Poleskiego organizuje pełny kurs sióstr pogotowia i postanowiłyśmy go ukończyć. Poinformowano nas, że w razie wybuchu wojny otrzymamy karty mobilizacyjne. Wiadomość ta nas nie zniechęciła. Nauka trwała 3 miesiące. W maju zdałyśmy egzaminy i rozpoczęłyśmy praktykę w szpitalu garnizonowym, która trwała do 15 sierpnia.

POLSKI CZERWONY KRZYŻ

Okręg ...

Oddział

Nr. ...

Data 13. VI. 1939

Świadectwo

Pani Nazaruk Janina ur. 21.1.1921 r. ...

ukończyła dnia 26 maja 1939 r. w Brześciu n/B.

pełny kurs dla sióstr pogotowia sanitarnego Polskiego Czerwonego Krzyża według programu ustalonego przez Zarząd Główny P. C. K. i zdała egzamin z wynikiem dobrym

Prezes Zarządu Okręgu P. C. K.

Przewodnicząca Korpusu Sióstr P. C. K.

Lekarz Kursu

<u>M.D.: Jak przebiegała mobilizacja w pierwszych dniach wojny?</u>

S.N.: 16 sierpnia otrzymałyśmy karty mobilizacyjne, zostałyśmy skoszarowane na terenie twierdzy. 1 września Niemcy bombordowali miasto, twierdzę i szpital garnizonowy, nie zwracając uwagi na namalowany na dachu krzyż. Na teren szpitala spadło kilka bomb zapalających. Jedna z nich trafiła w skład z odzieżą i bielizną, zacząl się pożar, który wkrótce ugaszono. 1 września przywieziono pierwsze ofiary - poparzonych pilotów z Białej Podlaskiej.

Codziennie transportowano rannych, szpital był przepełniony. Od 6 września zaczęła się ewakuacja. Niemcy codziennie bombordowali miasto i twierdzę. Mówiono, że są już niedaleko Brześcia.

<u>M.D.: Czy były Panie w twierdzy w czasie obrony, która, jak wiadomo, trwała w dn. 14-17 września?</u>

S.N.: Często tak. 14 września wydano rozkaz o ewakuacji. Otrzymałyśmy żołd, suchy prowiant, niezbędne leki oraz środki opatrunkowe i w nocy z 14 na 15 września odtransportowano nas na dworzec kolejowy, gdzie stał już pociąg osobowy. W pociągu było 150 rannych, którzy sami mogli się poruszać oraz personel medyczny.

Z trudem przechodziłyśmy przez twierdzę, ponieważ było w niej dużo wojska i sprzętu wojskowego. Widziałyśmy przygotowania do obrony. Żołnierze, z którymi rozmawiałyśmy, zapewniali nas, że będą bronić twierdzy do ostatniego.

Ranni żołnierze i oficerowie opowiadali o swoich rodzinach, martwili się o ich los, byli przygnębieni z tego powodu, że już nie mogą walczyć ze znienawidzonym wrogiem. Lżej ranni prosili, żeby ich jak najszybciej wypisano ze szpitala, ponieważ oni chcą się włączyć do walki.

<u>M.D.: Jak odbywała się ewakuacja rannych? Co was dalej spotkało?</u>

S.N.: Pociąg szedł w kierunku Kowla. Po drodze niedaleko Janowa Poleskiego było bombardowanie. Na szczęście żadna bomba nie trafiła do celu. W Kowlu długo staliśmy na bocznicy. Na Lwów nie było już połączenia. W nocy pociąg ruszył do Równego. Tutaj po południu 17 września dowiedziałyśmy się, że wojska radzieckie wkroczyły do miasta. Był to dla nas duży szok. Czułyśmy, że to nie wróży nic dobrego. Później stało się wiadomo, że był to obłudny pakt, podpisany przez Ribbentropa i Mołotowa.

Wieczorem kazano opuścić pociąg. Powiedziano nam, że wojna się skończyła i możemy wracać do domów, a ranni zostaną skierowani do szpitala miejskiego.

Upłynęło 53 lata od tych wydarzeń. Dużo szczegółów, nazwisk zatarło się w pamięci. Pozostało kilka zdjęć i świadectwo ukończenia kursu sióstr pogotowia sanitarnego.

<u>M.D.: Dziękuję za rozmowę.</u>

Michał Dobrynin

Brześć

Od redakcji:

Redakcja "Głosu znad Niemna" zwraca się do Czytelników, którzy mogliby udzielić dodatkowych informacji dotyczących obrony Twierdzy Brzeskiej z prośbą o nadsyłanie materiałów pod adresem:

224016 Brześć,
ul. Puszkinskaja 82, m. 76
Michał Dobrynin
tel. 3-01-70

DATY POLSKIE
1772

Już w 1732 r. Rosja, Austria i Prusy zawarły tzw. traktat Loewendolda, gwarantujący im możliwość ingerencji w wewnętrzne sprawy Polski. Przeciwko poczynaniom Rosji w tej materii opowiedziała się szlachta, zawiązując w 1768 r. antykrólewską konfederację barską. Walki z konfederatami trwały cztery lata. Zakończyły się wkroczeniem wojsk mocarstw ościennych, które z inicjatywy Prus przystąpiły do rozbioru Polski. Na mocy konwencji petersburskiej z 5 VII 1772 r. największy obszar przypadł Rosji. Natomiast Prusy zawładnęły terenami najcenniejszymi; opanowawszy dolną Wisłę mogły kontrolować cały polski handel z zagranicą i czerpać z niego profity. Sejm, zastraszony i przekupiony przez Rosjan, nieznaczną większością głosów zatwierdził traktaty rozbiorowe. Protestujący, z Tadeuszem Rejtanem na czele, zostali usunięci z sali obrad.

Dlaczego ofiarowujemy płonące kamienie?

Z okazji chrztu zwykło się kupować przedmioty nie użytkowe, lecz zbytkowne, najczęściej ze szlachetnych kruszców - złota i srebra. Składa się więc w darze medaliki, medaliony, cenne łańcuszki, a jeszcze powszechniej - komplety sztućców i łyżek ze srebra lub platerów. Anglicy mawiają: "Urodził się ze srebrną łyżką w buzi", tzn. że urodził się do życia w dostatku i zajęcia uprzywilejowanej pozycji w społeczeństwie. Prezenty ze szlachetnych kruszców kupowało się na "dobry początek", jako zapowiedź dostatniego życia. W Polsce oprócz złotych i srebrnych precjozów bardzo często ofiarowywano przedmioty z bursztynu, np. łańcuszki z bursztynowym wisiorkiem. Były one dobrze widziane, ponieważ bursztynowi przypisywano u nas niezwykłe właściwości. Wierzono, że chroni przed złymi mocami. Kawałki bursztynu dawano niemowlętom do gryzienia podczas wyrzynania się ząbków w nadziei, że skróci to trudny i dla dziecka i dla rodziców okres.

W STYLU RETRO

Z polskiej prasy miedzywojennej

WILNO Władze bezpieczeństwa publicznego aresztowały w Malatach na Litwie 6 osób posądzonych o uprawianie na szerszą skalę akcji komunistycznej. Podczas rewizji u jednego z aresztowanych znaleziono stosy odezw i instrukcji o zakładaniu jaczejek komunistycznych i komsomolskich.

WARSZAWA Przemysł pomalutku rusza. Nawet Ford zainteresował się Polską. Kuszono go już dawno placami za darmo, ale się wstrzymywał. W końcu, widząc, że Polska zabiera się do budowy samochodów, postanowił założyć warsztaty pod Warszawą. Bezrobotnych mamy jeszcze z górą 140 tysięcy, cała pociecha, że będzie ich mniej.

ŁÓDŹ Komisariat rządu na mocy zarządzenia wojewody wydał polecenie, by we wszystkich restauracjach, kawiarniach i innych jadłodajniach urządzone były umywalnie i obowiązkowo znajdowały się ręczniki i mydło. Równocześnie policja otrzymała polecenie kontrolowania czy zarządzenie jest przestrzegane. Niestosujący się do niego karani będą w drodze administracyjnej grzywna do 1000 zł. lub aresztem do 3 miesięcy.

Pieśń "Słowików"

Pieśń, a zwłaszcza pieśń polska wyzwala u każdego Polaka emocjonalny stosunek do kraju i jego kultury. Mimo, że ruch ten jest głęboko narodowy, to wydobywa z nas najcenniejsze wartości humanitarne, ogólnoludzkie. Cieszy to szczególnie jeżeli dotyczy to naszych dzieci.

Już ponad dwa lata istnieje polski zespół "Grodzieńskie słowiki" pod kierownictwem Alicji Binert. Miał on kilka występów w Grodnie, lecz największą popularność osiągnął w Polsce.

Fachowcy polscy podkreślają coraz większe zmiany jakościowe w prezentowanych przez zespół programach, zadziwia również dobra znajomość języka polskiego u dzieci, rodzice których wcale nie rozmawiają po polsku.

Rozmawiam z kierownikiem zespołu Alicją Binert, profesjonalnym muzykiem, wykładowcą szkoły muzycznej w Grodnie:

- Powstaliśmy z mojej własnej i mego mężą inicjatywy w 1991 r. na bazie szkoły muzycznej. Na początku mieliśmy trochę problemów ze względu na polską orientację zespołu, lecz bardzo nam pomógł, oczywiście w miarę swoich możliwości, dyrektor szkoły muzycznej Nr 1 w Grodnie p. Jureczko. Bardzo cieszy mnie fakt, że uzyskaliśmy tak dobrą opinię w oczach polskich fachowców.

Czy w waszym repertuarze przeważają utwory klasyczne?

Nie, przy doborze repertuaru staramy się uwzględniać też utwory ludowe i estradowe, pieśni szeroko znane w Polsce i za granicą.

Nie wszystkie dzieci, uczestniczące w zespole, są pochodzenia polskiego, i to jest oczywiste, jeżeli dziecko jest utalentowane, przyciąga go pieśń, muzyka, kultura polska, dlaczego miałabym mu odmówić.

Wiem, że mieliście kilka występów w Polsce, kto był ich organizatorem?

Po raz pierwszy byliśmy w Polsce latem zeszłego roku dzięki zaproszeniu p. Adamskiego, prezesa Towarzystwa Przyjaciół Grodna i Wilna.

Drugi nasz wyjazd był zorganizowany przez Krystynę Romer-Patyrę (Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna). Byliśmy zaproszeni również przez księdza -proboszcza Jerzego Błaszczaka, dzięki któremu też daliśmy kilka koncertów.

Jesteśmy wzruszeni ich dobrym stosunkiem i bardzo miłym przyjęciem. Niestety, wszystkie te wyjazdy były zorganizowane prywatnie, Związek Polaków nie zawsze ma możliwość okazania pomocy. Wszystko organizujemy ze swojej własnej inicjatywy.

Czy mieliście propozycję nawiązania kontaktów ze strony Polski?

Tak, mieliśmy takich propozycji bardzo dużo, niestety, problemy finansowe nie zawsze pozwalają nam na zorganizowanie wyjazdów, ale bardzo cieszy nas fakt, że Polska wysoko ocenia nasz zespół. Dziękuję Pani za rozmowę.

ZESPÓŁ DZIECIĘCY "SŁOWIKI"

Rozmawiała Irena Artisz

ILU NAS JEST?

Na podstawie spisu ludności w roku 1989 Aleksander Serebrakowski z Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego sporządził następującą tabelę.

Zawiera ona dane o najliczniejszych skupiskach Polaków na obszarze byłego ZSRR. W uzupełnieniu Serebrakowski podaje, że najwięcej Polaków w sposób zwarty, mieszkało i mieszka na terenach byłych województw nowogródzkiego i wileńskiego, znajdujących się dziś w składzie Litwy i Białorusi. W roku 1989 oficjalnie podawano, że mieszka ich tam 519 250.

Republika	Liczba Polaków	Liczba Polaków uznających za ojczysty język:			
		polski	rosyjski	główny język republiki	inne
ZSRR	1 126 334	343 675	322513	patrz obok	460146
		30,51%	28,64%		40,85%
BIAŁORUŚ	417 720	55 727	94 204	266 790	999
		13,34%	22,55%	63,87%	0,24%
LITWA	257 994	219 322	23 829	12 951	1892
		85,01%	9,24%	5,02%	0,73%
UKRAINA	219 179	27500	44 420	146 026	1233
		12,55%	20,27%	66,62%	0,56%
ROSJA	94 594	14 314	70 669	patrz obok	9611
		1'5,13%	74,71%		10,16%
ŁOTWA	60 416	16 520	32 734	8 895	2267
		27,34%	54,18%	14,72%	3,76%
KAZACHSTAN	59 956	7 300	45 800	16	6840
		12,18%	76,39%	0,03%	11,40%

AKWARIUM

Wiktor Suworow

Niełatwa sprawa, szkolić cudzoziemców i agenturę Specnazu. My, radzieccy żołnierze tych jednostek, rozpoczniemy działania dopiero podczas wojny, a ci chłopcy, rozrzuceni po całym świecie już dziś są w akcji. Bohatersko umierają za swoje światłe ideały, nawet nie podejrzewając, że są w szeregach Specnazu. Zdumiewający ludzie! My ich trenujemy, tracimy miliony na ich utrzymywanie, rzucamy na szalę reputację naszego państwa, a ci uważają, że są niezależni. Trudno sobie z nimi poradzić. Zjeżdżając do nas na szkolenia przynoszą ze sobą ducha zadziwiającej zachodniej beztroski. Są naiwni jak dzieci i wielkoduszni jak bohaterowie powieści. W ich sercach płonie ogień, a w głowach mętlik przesądów. Podobno niektórzy uważają, że nie wolno zabijać ludzi podczas wesela, a inni są zdania, że nie wolno zabijać podczas pogrzebu. Dziwacy. Przecież cmentarz wymyślono dla umrzyków.

Specjalny Ośrodek Treningowy ma za zadanie wybić im te romantyczne głu-

"KUKŁA"
IV

poty z głów. Też szczuje się ich psami, też zmusza się do biegania po rozżarzonych węglach uczą ich nie bać się wysokości, krwi, szybkości, nie lękać się śmierci. Ci chłopcy nie raz demonstrują światu swoją pogardę wobec śmierci, cudzej i własnej, gdy w oka mgnieniu opanowują samolot lub ambasadę. Specjalny Ośrodek uczy ich sztuki zabijania. Uczy jak zabić umiejętnie, spokojnie, z przyjemnością. Ale co też w tym programie może się kryć pod słowem "kukła".

Kukła to człowiek. Człowiek do treningu. Gdy toczysz walkę ze swoim towarzyszem, wiesz z góry, że cię nie zabije. On też wie, że go nie zabijesz. Dlatego taka walka traci sens. Natomiast kukła może cię zabić, a i ciebie nikt nie zgani, jeżeli połamiesz jej żebra, albo przetrącisz kręgosłup.

Mamy odpowiedzialną pracę i ręka nie ma prawa zadrżeć w krytycznej chwili. I nie zadrży. Żeby nasi dowódcy byli o tym całkowicie przekonani, podsuwają nam do treningu kukły. To nie myśmy wpadli na ten pomysł. Kukła była w użyciu już znacznie wcześniej, ale nazywano ją inaczej. W CzK mówino o niej "gladiator", w NKWD - "wolontariusz", w SMERSZ-u - "robinson", u nas - "kukła".

Kukła jest to przestępca, skazany na karę śmierci. Podeszłych wiekiem, chorych, słabowitych, tych, którzy za dużo wiedzą, likwiduje się zaraz po ogłoszeniu wyroku. Ale co silniejszych i krzepkich wykorzystuje się jeszcze przed śmiercią dla wzmocnienia potęgi naszego państwa. Krążą pogłoski, że skazanych na śmierć posyła się do kopalni uranu. Bzdura. Uran wydobywają zwyczajni więźniowie. Skazanego na śmierć wykorzystuje się znacznie bardziej produktywnie. Na przykład robi się zeń kukłę w Specnazie, z pożytkiem dla obu stron. My możemy ćwiczyć kolejne chwyty, nie patyczkując się z przeciwnikiem, a dla niego to odroczenie kaźni.

Dawniej gladiatorów czy kukieł starczało dla wszystkich. Teraz brakuje. Wszystkiego u nas brak. A to mięsa, a to chleba, no i wreszcie zabrakło kukieł. A zapotrzebowanie bynajmniej nie maleje - i powstaje wąskie gardło. Dlatego zaleca się w miarę ostrożne używanie kukieł, by służyły jak najdłużej. Ta dyrektywa nie wpływa w istotny sposób na przebieg ćwiczeń - tobie nie wolno partnera zbyt mocno kaleczyć, ale on nie ma żadnych hamulców. W każdej chwili może wpaść w furię. Nie ma nic do stracenia. Może ci śmiało kark ukręcić. Dlatego walka z kukłą przynosi stokroć więcej pożytku, niż ćwiczenia z instruktorem albo kolegą. Zmagania z kukłą to prawdziwa walka, prawdziwe ryzyko.

W całym batalionie Specnazu tylko jeden wydzielony pluton zawodowców jest dopuszczony do treningu z kukłami. Trzy zwyczajne kompanie dywersyjne nie mają w ogóle pojęcia o ich istnieniu. Pluton specjalny stacjonuje osobno, ukryty w Dubrovicy, wewnątrz karnego batalionu. Teren jest dobrze strzeżony i zastąpić tam miejsce dla kukieł.

CDN

30, ПОНЕДЕЛЬНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00, 21.35. Пад купалам сусвету. **8.15.** «Сустрэча на арэне». Музычны фільм. **8.55.** Дакументальныя фільмы. **10.05.** «Душы маёй царыцы». Фільм-канцэрт. **11.15.** «Сон актрысы». Мастацкі фільм. (Кітай). **12.45.** У згодзе і спрэчках з мельпаменай. **13.30, 17.30.** Навіны. **13.40.** «Сем счаслівых нот». Музычны фільм. 1-я і 2-я серыі. **15.50.** «Фантазіі на тэмы Фабержэ». Кінанарыс. **16.00.** «Асабістая справа суддзі Івановай». Мастацкі фільм. **17.40.** Мультфільмы. **18.00.** Спасціжэнне ісціны. **18.30.** Дзённік Прынёмання. (Гр.). **18.55.** Да пачатку новага навучальнага года. На пытанні глядачоў адказвае начальнік упраўлення адукацыі аблвыканкама А. С. Саўчык. Прамая лінія. (Гр.). **19.40.** Тэлефон юнацтва. **20.15.** Паэтычная гасцёўня. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** Спартыўны тэлекур 'ер. **22.55.** Майстэрня. **22.50.** НІКа. **23.05.** Тэлевізійны дом кіно.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 17.00, 20.00, 23.10. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **17.25.** «Вот такие мы». Цирковая программа. **17.40.** Погода. **17.45.** Гол. **18.15.** Эхо недели. **18.45.** Премьера художественного фильма «Пять девушек в Париже». 4-я серия. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Премьера музыкального фильма «Звезды русского балета». Фильм 9-й. **21.50.** В гостях у власти. Нарсултан Назарбаев. **22.30.** Новая студия представляет: Брокер, Джем-сейшн, ТВ-Х.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Телевизионная биржа новостей. **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Утренний концерт. **8.15.** Совершенно секретно. **9.10.** Устами младенца. **9.40.** Параллели. **9.55.** Распевы. **10.30.** Мульти-пульти. **10.40.** «Любимая женщина механика Гаврилова. Художественный фильм. **12.00.** Всемирная ярмарка «Российский фермер». **13.25.** «Юность Петра». Художественный фильм. 1-я серия. **14.30.** Музыкальная коллекция. **15.00.** Бизнес в России. **15.30.** Там-там-новости. **15.45.** Хозяин. **16.25.** Трансросэфир. **17.00.** Публицистическая программа «45». **17.45.** Парламентский час. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Художественный фильм «Миг-21». (США). **20.20.** «Театр, чуждый народу». Документальный фильм. **21.00.** Без ретуши. **12.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Ваше право. **22.50.** Спасение 911. **23.45.** Каунтдаун.

ПОЛЬША-I

13.00. Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** «Династия». Серия 204. **14.05.** Лето. **16.05.** Английский язык для детей. **16.15.** «Виджет». Сериал пр-ва США. **16.45.** «Исполненное желание». Фильм пр-ва Австралии. **17.05.** Программа для подростков. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Журнал репортеров. **19.00.** Комедийный сериал пр-ва США. **19.25.** Выборы-93. **19.20.** Журнал репортеров. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.00.** Прямо из Бельведера. **21.25.** Телетеатр. «Когда разум спит». **23.05.** Выборы-93.00. **00.** Новости. **00.15.** Музыкальная программа. **00.20.** Вечер с... **01.00.** Горячая линия. **01.10.** «Дик Фрэнсис». Сериал пр-ва США.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Каникулы во второй программе. **9.05.** Местная программа. **9.35.** Каникулы во второй программе. **9.45.** «Новые приключения». Мультсериал. **10.10.** Программа для детей. **10.40.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **11.05.** На окольных дорогах Европы. **11.30.** Лето в Польше. **12.00.** Панорама. **12.05.** «Возвращение Арсена Люпина». Сериал пр-ва Франции. **16.25.** Приветствие. **16.30.** Семь дней польского спорта. **17.00.** Панорама. **17.05.** «Гарпун и пуля». **17.30.** Лето в Польше. **17.50.** Польская кинохроника. **18.00.** Обзор кинохроник. **18.30.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **18.55.** Программа для детей. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. **20.05.** Документальный сериал. **21.05.** «Молнии». Сериал пр-ва Австралии. **21.45.** Автожурнал. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.40.** Журнал выборщика. **23.00.** «Китайская роза». Фильм пр-ва США. **00.40.** Ночь и стресс. **01.00.** Панорама.

31, ВТОРНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Мая Кармэн». Музычны фільм. **9.25.** «Калі ажывае дрэва». Тэлефільм. **9.45.** Армен Джыгарханян. **10.55.** Шануйце песні свае. **11.15.** «Юлія Урэўская». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі. **13.30, 17.30.** Навіны. **13.40.** «Песні і танцы цыган». Фільм-канцэрт. **14.55.** «Лясныя ягады». Мастацкі фільм. (Румынія). **16.25.** Сізбартоп-10. **17.40.** Мультфільм. **18.00.** «Шукай саюзніка ў прыродзе». Дакументальны фільм. **18.20.** Тэлевізійная дошка аб 'яў. **18.30.** Навіны Бі-бі-сі. **19.00.** Абласныя навіны (Віцебск). **19.10.** Мост. **19.40.** Роднае слова. **20.15.** Прэм 'ера дакументальнага фільма Беларускага тэлебачання «Белы, белы снег». **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Дзяжурная аптэка». Мастацкі фільм. **22.15.** Да новага навучальнага года. Сустрэча з кіраўнікамі Міністэрства адукацыі Беларусі. Прамая лінія. **23.15.** НІКа. **23.30.** Рок-архіў.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 11.00, 14.00. 17.00, 20.00, 23.00. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20, 13.50, 17.40.** Мультфильм. **8.40.** Премьера художественного фильма «Просто Мария» (Мексика). **9.25.** Премьера документальных фильмов: «Дальнегорск — база НЛО?» **9.45.** Уик-энд на широте Суринами. **10.05.** Человек и закон. **10.30.** Песни Г. Пономаренко исполняет И. Кобзон. **11.20.** «Эчи звезда». Художественный фильм для детей. **12.10.** «Спрут-4». Художественный фильм. 4-я серия. **14.25.** Деловой вестник. **14.40.** Мир денег Адама Смита. **15.10.** Блокнот. **15.15.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина» **15.50.** Межгосударственный телеканал «Останкино» представляет программу Кыргызстана «Музыка города». **16.50.** Технодром. **17.25.** Межгосударственный телеканал «Останкино» представляет программу телевидения Кыргызстана. Выступление президента Кыргызстана А. Акаева. **17.55.** Азбука собственника. **18.05.** Погода. **18.10.** «Просто Мария». **18.55.** Тема. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40, 23.20.** «У меня еще есть адреса...» Авторская программа В. Молчанова. **22.10.** Премьера фильма «Музыка в стиле пепси. Джексоны: Американская мечта». 5-я серия (США). **00.25.** «Спрут-4». Художественный фильм. 4-я серия.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Телевизионная биржа труда. **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Без ретуши. **11.05.** «Утро без отметок». Художественный фильм. **12.10.** Цены называем мы. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** «Юность Петра». Художественный фильм. 2-я серия. **14.30.** Открытый чемпионат США по теннису. **15.30.** Там-там новости. **15.45.** Музыкальный класс. **16.15.** Трансросэфир. **17.00.** Кормчая книга. **17.30.** Хроника национальной политики. **17.45.** Парламентский час. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Премьера художественного телефильма «Санта-Барбара». 211-я серия. **20.15.** Елена Образцова. **21.00.** Отечество мое. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Зведы говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35, 23.05.** Музыкальный экзамен. **22.50.** Остров Коневец.

ПОЛЬША-I

13.00. Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** «Полицейский и прокурор». Сериал пр-ва США. **14.00.** Лето. **15.10.** Мода и красота. **15.30.** Лето. **16.15.** «Виджет». Сериал пр-ва США. **16.35.** «Подарок кита». Сериал пр-ва США. **17.05.** Телеканикулы. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Спортивная студия. **19.00.** «Спенсир». Сериал пр-ва США. **19.25.** Выборы-93. **19.30.** Спортивная студия. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.00.** Прессконференция премьер-министра Ганны Сухоцкой. **21.25.** «Полицейский и прокурор». Сериал пр-ва США. **22.15.** Развлекательная программа. **23.00.** Выборы-93.00. **00.** Вечерние новости. **00.15.** Музыкальная программа. **00.20.** Документальный фильм. **00.50.** Горячая линия. **01.00.** Телефильм воспоминаний. **01.50.** Телетеатр. «Сталин».

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Каникулы во второй программе. **9.05.** Местная программа. **9.35.** Каникулы во второй программе. **9.45.** «Аннетта». Мультсериал. **10.10.** Программа для молодежи. **10.35.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **11.00.** Каникулы во второй программе. **11.05.** На окольных дорогах Европы. **11.35.** Лето в Польше. **12.00.** Панорама. **12.05.** «Эмиль и детектив». Фильм пр-ва Германии. **16.25.** Программа на вечер. **16.30.** Тележурнал. **16.50.** Из краковского архива. **17.00.** Панорама. **17.05.** «Оружие XX века». Документальный фильм. **17.35.** Лето в Польше. **18.05.** Моя вера. **18.30.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **18.55.** Программа для детей. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. Телетурнир. **20.05.** Легенды кино. **21.00.** Концерт. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.45.** «Привидения в наследство». Сериал пр-ва Франции. **23.40.** Непокорная литература. **00.20.** Клаудио Абадо и молодежный оркестр.

1, СРЕДА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Айгуль». Фільм-канцэрт. **8.55.** Мультфільм. **9.10.** «Дзяжурная аптэка». Мастацкі фільм. **11.10.** Рок-архіў. **12.05.** «Збан ля крыніцы». Фільм-канцэрт. **12.40.** Кожны дзень і ўсё жыццё». **13.30.** Навіны. **13.40.** «Ада Рогаўцава. Маналогі». Тэлефільм. **14.30.** «Абвінавачваецца вяселле». Мастацкі фільм. **15.45.** Да дня ведаў. **16.25.** Відзьма-нявідзьма. **17.25** Дзённік Прынёмання. (Гр.). **17.35.** «Гарадніца». Літаратурна-мастацкая праграма. (Гр.). **18.30.** Навіны Бі-бі-сі. **19.00.** Футбол. Кубак уладальнікаў кубкаў. «Нёман» (Гродна) — «Лугана» (Швейцарыя). **20.45.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Дзяжурная аптэка». **22.15.** Кантакт, адрасы, прапановы, інфармацыя. **22.20.** «І зорка з зоркаю гаворацы». Шоу-праграмма. **23.40.** НІКа.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20, 14.50, 16.00.** Мультфильмы. **8.50.** Премьера художественного фильма «Просто Мария» (Мексика). **9.40, 15.40.** Между нами, девочками... **10.00.** Торговый мост. **10.30.** Во дворце на Садовом кольце. **11.20.** Межгосударственный телеканал «Останкино» представляет программу телевидения Узбекистана. Концерт мастеров искусств. **12.20.** Спрут-4». Художественный фильм. 5-я серия. **14.25.** Телемикст. **15.10.** Блокнот. **15.15.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина». **16.30.** Межгосударственный телеканал «Останкино» представляет программу телевидения Узбекистана. Томоша». Передача для детей. **17.25.** «Узбекистан». Информационно-публицистическая программа. **17.50.** Миниатюра. **18.05.** Погода. **18.10.** «Просто Мария». **18.50.** «Избранное». Художественно-познавательная программа к Дню знаний. **19.00.** «Ожнажды в сентябре». Сюрпизы из кладовых телерадиофонда. **19.25, 20.40.** «Зеркало». О II Международном фестивале детских театров в Евпатории. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **21.10.** Спиритический сеанс для Фридриха Барбароссы и других знаменитостей. **21.50.** «Эклога». Тимур Кабиров — поэт андеграунда. **22.10.** «Вполголоса». Три тайны Николая Гоголя. **22.30.** «Отркытие». От Мэна до Пикассо. **23.20.** Кино до востребования. **23.50.** МТУ. **00.50.** Пресс-экспресс. **01.00.** «Спрут-4». 5-я серия.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Телевизионная биржа труда. **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Параллели. **8.15.** Отечество мое. **9.10.** Музыкальный экзамен. **10.10.** «Долгожданный день». Документальный фильм. **10.20.** Непознанная Вселенная. **10.55.** «Девять дней одного года». Художественный фильм. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** У Ксюши. **13.55.** Мульти-пульти. **14.15.** Открытый чемпионат США по теннису. **15.15.** Сигнал. **15.30.** Там-там новости. **15.45.** Христианская программа. **16.15.** Трансросэфир. **17.00.** Русская виза. **17.30.** Давайте разберемся. **17.45.** Парламентский час. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Премьера художественного телефильма «Санта-Барбара». 212-я серия. **20.15.** L-клуб. **21.00.** Мстислав Ростропович: Моя жизнь — это русская музыка. **21.45.** Экран криминальных сообщений. **21.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** В зоне особого внимания. **22.50.** Со-Весть. **23.50.** Музыкальная программа.

ПОЛЬША-I

7.00. Кофе или чай? **10.00.** Новости. **10.10.** Программа дня. **10.15.** Мама и я. **10.30.** Дошкольники дома. **10.55.** Поговорим о детях. **11.00** «Профессия — полицейский». Сериал пр-ва США. **11.20.** Таков мир. **12.50.** Репортаж. **13.00.** Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** Тележурнал. **13.45.** Молодежная поэтическая программа. **14.30.** Сентябрь в хронике. **14.30.** Сентябрь-1939. **15.00.** Большие споры поляков. **15.30.** Сентябрь-1939. **15.50.** Что слышно? **16.00.** Репортаж о посещении молодыми немцами Освенцима. **16.25.** Фрагменты фильма И. Энглера. **17.05.** Фильм из серии «Воспитатель». **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Спортивная программа. **19.10.** «Сумасшедшие записки». Сериал пр-ва США. **19.50.** Папорт. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** «Перстень с орлом в короне». Фильм пр-ва Польши. **23.00.** Выборы-93. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.30.** «В глубокой тайге». Фильм пр-ва США. **02.05.** Публицистическая программа.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Развлекательная программа. **9.05.** Местная программа. **9.40.** «Робин Гуд». Сериал пр-ва Японии. **10.05.** Студия второй программы. **10.15.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **10.40.** Мир женщин. **11.05.** Энергия искусства. **12.00.** Панорама. **12.05.** Студия второй программы. **12.10.** 45 минут со спортом. **13.00.** Документальный фильм. **14.00.** Панорама. **14.05.** «Жизнь начинается после тридцати». Сериал пр-ва США. **15.00.** Музыкальный концерт. **16.00.** Театральная программа. **16.30.** Приветствие. **16.35.** «Робин Гуд». Сериал пр-ва Японии. **17.00.** Панорама. **17.05.** Животные вокруг нас. **17.35.** Тележурнал. **17.50.** Розыгрыш лото. **17.55.** Спортивная студия. **18.30.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **18.55.** Программа для детей. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. **20.05.** Документальный фильм. **21.00.** Спортивная программа. **22.00.** Панорама. **22.30.** Экспресс репортеров. **23.00.** «Жизнь начинается после тридцати». Сериал пр-ва США. **23.50.** Неоконченный раздел. **00.00.** Народы и стереотипы. **01.00.** Панорама. **01.05.** Энергия искусства. **02.05.** «Неудобная правда». Сериал пр-ва Англии.

2, ЧЕТВЕРГ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Болдзінскае прыцягненне». Дакументальны фільм. **9.05.** «Дзяжурная аптэка». Мастацкі фільм. **9.35.** «Музыка падводнага свету». Кінанарыс. **9.45.** Кінанастальгія. «У шэсць гадзін вечара пасля вайны». **11.15.** Футбол. Кубак уладальнікаў кубкаў. «Нёман» (Гродна) — «Лугана» (Швейцарыя). **12.50.** «Паэт, мора і натхненне». Фільм-канцэрт. **13.30, 17.30.** Навіны. **13.40.** «Кола». Кароткаметражны фільм. **14.00.** «Вацлавас Даўнорас на опернай сцэне». Фільм-канцэрт. **14.40.** «Забытая мелодыя для флейты». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі. **16.50.** Беларуская літаратура. 11-ы клас. **17.40.** Спадчына. (Гр.). **18.30.** Навіны Бі-бі-сі. **19.00.** Абласныя навіны. (Гр.). **19.10.** Зачытайце маё пісьмо... **19.15.** «Жывём на зямлі адной». Немцы Гродзеншчыны. **19.45.** У добры шлях «Алімпіец». **19.55.** Сустрэча стала развітаннем. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Дзяжурная аптэка». **22.15.** Творчае маладзёжнае аб 'яднанне «Крок». **23.55.** НІКа.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 22.40. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20.** Мультфильмы. **8.45.** «Его зовут Ахмед». **9.15, 16.45.** ... До 16 и старше. **10.00.** В мире животных. **10.50, 00.00.** Пресс-экспресс. **11.20.** «Кармен-сюита». Фильм-балет. **12.10.** «Спрут-4». Художественный фильм. 6-я серия. **14.25.** Телемикст. **15.10.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина». **15.35.** Премьера научно-популярного фильма «Императорская мантия и ее носитель». **15.55.** Рок-урок. **16.35.** Технодром. **17.50.** Погода. **17.55.** Футбол. Чемпионат России. «Динамо» (Москва) — «Спартак» (Москва). В перерыве — Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Лотто «Миллион». **21.10.** Антология юмора. **22.00.** Концерт Л. Поворотти в Париже. **00.10.** «Спрут-4». 6-я серии.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Телевизионная биржа труда. **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Утренний концерт. **8.15.** Пилигрим. **9.00.** Шарман-шоу. **10.30.** Российская энциклопедия. **11.00.** Художественный телефильм «Санта-Барбара». 211-я и 212-я серии. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** «Матильда Кшесинская. Фантазии на тему».... Художественный видеофильм-монография. **14.35.** Открытый чемпионат США по теннису. **15.30.** Там-там новости. **15.45.** Студия «Рост». **16.15.** Трансросэфир. **17.00.** Соотечественники. **17.30.** М-трест. **17.45.** Парламентский час. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** «Санта-Барбара». 213-я серия. **20.15.** Хроно. **21.00.** Бесшумные лидеры. **21.30.** Площадь искусств. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Экран криминальных сообщений. **22.45.** Если забуду тебя, Иерусалим. **00.00.** Музыкальная программа.

ПОЛЬША-I

7.00. Кофе или чай? **10.00.** Новости. **10.10.** Программа дня. **10.15.** Мама и я. **10.45.** Поговорим о детях. **11.00.** «Клуб парадайс». Сериал пр-ва США. **12.00.** Четверть часа на экране. **12.15.** Тележурнал. **12.40.** Программа для детей. **13.00.** Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** Тележурнал. **13.45.** Программа для детей. **14.30.** Образовательное телевидение. **15.10.** Экологическая программа. **15.50.** Такой пейзаж. **16.10.** Мы взрослые. **16.35.** Беседа. **17.05.** Научно-популярный журнал. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Телетурнир. **18.45.** Хорошие обычаи. **19.00.** Документальный сериал. **19.30.** Католический журнал. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** «Клуб парадайс». Сериал пр-ва США. **22.10.** Развлекательная программа. **23.00.** Выборы-93. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.30.** «Перебежчики». Документальный сериал. **01.00.** «Майгрет». Сериал пр-ва Англии. **01.55.** Документальный фильм.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Развлекательная программа. **9.05.** Местная программа. **9.40.** «Кот в сапогах». Мультсериал. **10.10.** Студия второй программы. **10.15.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **10.40.** Мир женщин. **11.05.** Пожелания. **12.00.** Панорама. **12.05.** Вокруг трилогии. **13.00.** Документальный фильм. **14.00.** Панорама. **14.05.** «Себастьян и воробей». Фильм пр-ва Австралии. **15.35.** Рок на ступеньках. **16.00.** Мода. **16.30.** Приветствие. **16.35.** «Кот в сапогах». Мультсериал. **17.05.** Спортивная студия. **17.35.** Мультихобби. **17.55.** Люди с первых страниц газет. **18.30.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **18.55.** Программа для детей. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. **20.05.** Документальный фильм. **20.40.** Культурно-публицистическая программа. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.40.** Декалог. **23.10.** «Посланец». Фильм пр-ва Англии. **01.00.** Панорама. **01.05.** Арт-ночь.

3, ПЯТНИЦА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Роздум пра казку», «Гарманісты». Телефільмы. **9.00.** Беларуская літаратура. 11-ы клас. **9.35.** «Дзяржурная аптэка». Мастацкі фільм. **10.05.** «Народныя карцінкі». Фільм-канцэрт. **10.40.** Фільм — дзецям «Поезд са станцыі дзяцінства». 1-я і 2-я серыі. **12.50.** Давайце пазнаёмімся. **13.30, 17.30.** Навіны. **13.40.** Фільмы-канцэрты. **14.40.** Тэлефільмы. **14.50.** «Не страляйце ў белых лебядзяў». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі. **17.05.** Для дзяцей. Дарожная азбука. **17.40.** М. Грыцук. «Мастак не патрэбны народу». Тэлефільм. **18.20.** Дзённік Прынёмання (Гр.). **18.30.** Толькі па пятніцах. Інфармацыйна-публіцыстычная праграма (Гр.). **19.10.** Палітычны калейдаскоп. **19.40.** «Ало, ёсць пытанне». Наш госць — загадчык «Цэнтра здароўя» ўрач-псіхатэрапеўт Д. У. Сайкоў. Прамая лінія. **20.35.** Кантакт, адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** Крымінальная хроніка. **22.05.** «Маанзунд». Мастацкі фільм. 1-я і 2-ясерыі. У перапынку — НІКА.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20.** «Лялька-Руслан и его друг Санька». Художественный фильм для детей. **9.30.** Работа у нас такая. **10.00.** Клуб путешественников. **10.50, 00.50.** Пресс-экспресс. **11.20.** Америка с М. Таратутой. **11.50.** «Неизвестный с хвостом». Премьера фильма-спектакля. **13.00.** «Мелочи жизни». Художественный телесериал. 13-я и 14-я серии. **14.25.** Бридж. **14.30.** Бизнес-класс. **15.05.** Блокнот. **15.10.** В мире животных. **16.30.** «Вера» об истории Святогорского монастыря. **17.20.** Межгосударственный телеканал «Останкино» представляет: «Россия и Кавказ». **17.40.** Человек и закон. **18.10.** Погода. **18.45.** Поле чудес. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Человек недели. **20.55.** В клубе детективов. Премьера художественного фильма «Суини». 9-я серия. (Англия). **22.00.** ВИД представляет: Политбюро, Музобоз, Авто-шоу, «Звездный прибой». Площадка «Обоза» в Севастополе. Часть 2-я.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Телевизионная биржа труда. **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Бесшумные лидеры. **8.25.** Площадь Искусств. **8.50.** Документальный фильм. **9.10.** Белая ворона. **9.55, 16.45.** Мульти-пульти. **10.05.** Сам себе режиссер. **10.55.** Российская энциклопедия. **11.05.** Художественный телефильм. «Санта-Барбара». 213-я серия. **11.55.** И снова яблони цветут. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** Телевизионный театр России. **14.30.** Открытый чемпионат США по теннису. **15.30.** Там-там новости. **15.45.** Студия «Рост». **16.15.** Трансросэфир. **16.55.** «Дорогу указывает любовь». Художественный фильм. 1-я серия. **17.45.** Парламентский час. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** «Океан». Художественный фильм. (Италия — США — Испания). 1-я серия. **20.55.** «Веревка». Мультфильм для взрослых. **21.10.** Рек-тайм. **21.40.** Репортер. **22.20.** Атомиг. **22.25.** Звездыговорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Вечерний салон. **00.05.** Премьера телеэкрана. «Волчица».

ПОЛЬША-I

7.00. Кофе или чай? **10.00.** Новости. **10.15.** Мама и я. **10.25.** Дошкольники дома. **11.00.** «Королевство за гитару». Комедия пр-ва Чехословакии. **12.20.** Репортаж. **13.00.** Новости. **13.15.** Сельскохозяйственная программа. **13.45.** Программа для детей. **14.30.** Образовательное телевидение. **14.45.** Взгляд на Германию. **15.20.** Законы и люди. **15.35.** Телепластикон. **16.00.** Какая ты есть. **16.15.** Если не Оксфорд, то что? **16.35.** Нормальная школа. **17.05.** Программа для детей. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Автомания. **19.00.** Свидание «в темную». **19.45.** Сатирическая программа. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **20.55.** Два на два. **21.15.** «Золотая сабля». Сериал пр-ва Австралии. **23.00.** Выборы-93. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.25.** Программа на завтра. **00.30.** Художественный фильм. **02.00.** Спортивная студия.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Развлекательная программа. **9.10.** Местная программа. **9.40.** «Батман». Сериал пр-ва США. **10.10.** Студия второй программы. **10.15.** Жизнь в зоопарке. **10.40.** Мир женщин. **11.05.** Пожелания. **12.00.** Панорама. **12.05.** Студия второй программы. **12.10.** Мода. **12.40.** Репортаж с фестиваля туристической песни. **13.05.** Необитаемый остров. **14.00.** Панорама. **14.05.** «Остановка Аляска». Сериал пр-ва США. **14.50.** Тележурнал. **16.00.** Поэтическая программа. **16.35.** «Батман». Сериал пр-ва США. **16.55.** Приветствие. **17.00.** Панорама. **17.05.** Программа для молодежи. **17.25.** «Кэт и Алли». Сериал пр-ва США. **17.55.** День Сопота. **18.25.** Театральная программа. **18.35.** Программа для детей. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.40.** Развлекательная программа. **23.15.** «Остановка Аляска». Сериал пр-ва США. **00.00.** Телетеатр. Ж. Сименон. «Белла». **01.50.** Программа на завтра. **01.55.** Концерт. **03.00.** Брюсель-93.

4, СУББОТА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Маанзунд». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі. **10.45.** Кінанарыс. **11.00.** Тыдзень планеты. **11.15.** Паказвае Гродна. **12.15.** Урокі здароўя. **12.45.** «Варвара-краса, Доўгая каса». Мастацкі фільм. **14.05.** «Паўночныя звоны...» Фільм-канцэрт. **14.35.** ПІК. **15.20.** Тэлебом. Частка 1-я. **16.10.** «Цэнтр». Беларуска-германскія культурныя сувязі. **16.55.** Мультфільм. **17.05.** Брама. **17.45.** «Незакончаны партрэт». Музычная праграма. **18.50.** Працістаянне. **19.40.** Сізбартоп-10. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.50.** Мастацкі фільм. «На ўскраіне Парыжа». **23.25.** НІКа.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

6.25. Утренняя гимнастика. **6.35.** Пресс-экспресс. **6.45.** Субботнее утро делового человека. **7.30.** Спорт-шанс. **8.00.** «Марафон-15». Представляет: «Зов джунглей». **8.25.** В эфире — телекомпания «Мир». **9.50.** Азбука собственника. **10.00.** Авиакосмический салон. **10.15.** Бумеранг. **10.45.** Премьера документального фильма «След». **11.15.** Музыкальный киоск. **11.45.** И снова международный телевизионный...**12.15.** Лица власти. **12.30.** Фильмы режиссеров В. Краснопольского и В. Ускова. «Стюардесса», «Четвертый папа», «В апрельскому лесу». **14.00, 20.00, 23.00.** Новости. **14.25.** Премьера фильмов для детей «Равноправие», «Рыпкина любовь». **14.50.** Деньги и политика. **15.20.** Эдуард Асадов. **16.00.** Красный квадрат. **16.40.** Премьера мультфильма «Умная собачка Соня». **16.50.** Замок искусств. **17.40.** Оба-на. **18.10.** Спортивная программа ультра-си. Волейбол. Чемпионат Европы. Мужчины. Сборная России — сборная Украины. **18.50.** Премьера художественного фильма «Ти джей хукер». Фильм 3-й (США). **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Премьера художественного фильма «Отныне и во веки веков». Фильм 1-й. Часть 2-я. (США). **21.25.** Студия «Резонанс» представляет. **21.45.** Брэйн Ринг. **22.35.** Вечернее музыкальное кафе «АРС».

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.25.** Свой взгляд на мир. **7.55.** Виниловые джунгли. **8.25.** Мегаполис. **8.55.** Студия «Рост». **9.25.** Пилигрим. **10.10.** До Москвы — далеко. **10.55, 21.50.** Телеэрудит. **11.00.** «Берегись автомобиля». Художественный фильм. **12.30.** Бессонная вахта. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.20.** Зигзаг удачи. **14.20.** Козырная дама. **14.50.** Открытый чемпионат США по теннису. **15.40.** «К-2» представляет: «Звезды Америки». **16.10.** Футбол без границ. **17.05.** Фильм-премьер. **17.20.** Театральный разъезд. **18.05.** Устами младенца. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Премьера телеэкрана. «Океан». Художественний фильм (Италия — США — Испания). 2-я серия. **21.00.** Уходящая натура. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Программа «А». **23.35.** Премьера телеэкрана. «Возвращение волчицы». **01.05.** Клуб «Желтая подводная лодка».

ПОЛЬША-I

8.00. Сельскохозяйственный журнал. **8.20.** Агрорынок. **8.45.** Из Польши. **9.05.** Правота и эмоции. **9.25.** Все об огороде. **10.00.** Новости. **10.10.** «Зерно». Программа католической редакции для детей. **10.35.** Программа для детей. **12.00.** Звериная одиссея. **13.00.** Новости. **13.10.** Семья семье. **13.45.** «Море». Тележурнал. **14.15.** Спорт. **15.00.** Мультфильмы У. Диснея. **16.15.** «60/90». Тележурнал. **16.45.** Телетеатр. «Гипноз». **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** «День за днем». Сериал пр-ва США. **19.15.** Репортаж. **19.30.** Выборы-93.**20. 00.** Детский журнал. **20.10.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** «Электронные мечты». Комедия пр-ва США. **23.00.** Выборы-93. **23.55.** Новости. **00.00.** Премьеры музыкальной программы. **00.45.** Спортивная студия. **01.40.** «Разыскивается живой или мертвый». Фильм пр-ва США. **03.35.** «Больница». Сериал пр-ва Голландии.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Военный киножурнал. **9.00.** Программа для детей. **10.00.** «Такие одинокие». Программа для глухонемых. **10.20.** Урок языка глухонемых. **10.25.** Приветствие. **10.35.** С земли польской. **11.00.** Лето. **11.10.** Развлекательная программа. **12.00.** Встреча с музыкой. **13.00.** Академия польского кино. «Вестреплятте». **14.50.** Репортаж. **15.00.** Спортивная студия. **16.20.** Вторая программа. **16.25.** Животные мира. **16.55.** Розыгрыш лото. **17.00.** Панорама. **17.05.** Программа на вечер. **17.15.** «Полный дом». Сериал пр-ва США. **17.40.** Выборы-93. **18.30.** Киносеанс. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.30.** Телетурнир. **20.10.** Выборы-93.**20. 30.** Концерт. **21.10.** Жизнь рядом с жизнью. **22.00.** Панорама. **22.30.** Слово на воскресенье. **22.40.** Развлекательная программа. **23.10.** «Как завоевывался дикий Запад». Вестерн пр-ва США. **01.40.** Спорт.

5, ВОСКРЕСЕНЬЕ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 20.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** Слова да чалавека. **8.55.** «Гарадзецкія майстры». Тэлефільм. **9.25.** «Прамая трансляцыя». Мастацкі фільм. **10.45.** Незнаемыя знаемцы. **11.25.** Асілак. **12.25.** Праграма мультфільмаў кінастудыі «Беларусьфільм». **13.00.** Дзяржаўны мастацкі музей Беларусі. **13.15.** Нядзельнае тэлекафэ «Мая мама». **13.40.** Тэлебом. Частка 2-я. **14.45.** Таямніца. **15.15.** Мультфільм. **15.25.** «Мелодыі Верыйскага квартала». Мастацкі фільм. **17.00.** Футбол. Чэмпіянат Беларусі. «Дынама» (Мінск) — «Шыннік» (Бабруйск). **18.50.** «Твар-усмешка», характар — жыццё». Прысвячаецца 35-годдзю Наваполацка. **20.00.** Панарама. **20.40.** Калыханка. **21.05.** Каскад. **21.20.** Мастацкі фільм «Узяць жывым ці мёртвым». **23.10.** Відзьма-нявідзьма.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

7.00, 14.00, 17.45, 23.00. Новости. **6.20.** Утренняя гимнастика. **6.30.** Авто-шоу. **6.45.** Технодром. **7.00.** Час силы духа. **8.00.** Центр. **9.30.** «С утра пораньше». Премьера мультфильма «Денвер-последний из динозавров». **9.00.** Пока все дома. **9.30.** Тираж «Спортлото». **9.45.** «Соло». О творческом пути. Р. Гамзатова. **10.20.** Полигон. **10.50.** Новое поколение... **11.30.** Курьер из прошлого. **12.10.** Премьера мультфильма «Еловое яблоко». **13.00.** Премьера фильма «Пиф и Геркулес». **13.10.** Премьера документального фильма «Подводная одиссея команды Кусто». **14.20.** Диалог в прямом эвире. **15.00.** Клуб путешественников. **15.50.** Живое дерево ремесел. **16.00.** Премьера мультфильмв «Каспер и его друзья» (Англия), «Настоящие охотники за привидениями» (США). **16.50.** Панорама. **17.30.** Телелоция. **18.00.** Погода. **18.05.** Киноафиша. **18.30, 22.00.** «Матадор». Неделя высокой моды в Париже. Части 1-я и 2-я. **19.30.** Впервые на телеэкране. «Тысяча долларов в одну сторону». **21.00.** Итоги. **21.45.** Спортивный уик-энд. **23.20.** Волейбол. Чемпионат Европы. Мужчины. Сборная Финляндии — сборная России. **01.05.** Утренняя звезда в ночном эфире.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.25.** «По тропам Чаткала». Документальный фильм. **7.40.** Соседи по планете. **8.25.** Доброе утро. **8.55.** Студия «Рост». **9.25.** Если вам за... **9.55.** Аты-баты... **10.25.** Кипрас Мажейка. **10.55.** «Знак тире». Документальный фильм. **11.55.** «Лад»-Галерея. **12.40.** Шесть соток. **13.20.** Не вырубить... **13.35.** Открытый чемпионат США по теннису. **14.20.** Гранд-репортаж. **14.50.** Чемпионат мира по мотогонкам. **15.50.** В мире животных. **16.50.** Волшебный мир Диснея. «Новые приключения Винни-Пуха», «Черный плащ». **17.40.** Сигнальный экземпляр. **17.50.** Е. Светланов. «Разговор по душам во время репетиции оркестра». **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Воскресный вечер с Эй-би-си. **21.10.** У Ксюши. **21.40.** Америка Владимира Познера. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Коробка передач. **22.50.** Звездный дождь.

ПОЛЬША-I

8.00. Сельское хозяйство в мире. **8.15.** Прошу ответить. **8.35.** Неделя. **9.30.** Программа о сельском хозяйстве. **10.00.** Телеутро. **10.30.** Визит папы Римского в Литву. **13.15.** Телеконцерт пожеланий. **13.45.** Музыкальный ящик. **14.35.** В старом кино. «Наш корабль». **16.30.** Охрана природы в Израиле. **17.20.** Антенна. **17.40.** Телеэкспресс. **18.00.** Визит папы Римского в Литву. **19.00.** «Династия». Серия 205. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** «Великое землетрясение». Сериал пр-ва США. **22.10.** Спортивное воскресенье. **23.00.** Программа кабаре. **23.45.** Вокруг большой сцены. **00.20.** Художественный фильм. **01.55.** Музыкальная программа.

ПОЛЬША-II

8.30. Обзор событий недели. (Для глухих). **9.00.** Мультфильм. **9.25.** Фильм для глухих. **10.15.** Слово на воскресенье. (Для глухих). **10.20.** Приветствие. **10.30.** Местная программа. **11.30.** Развлекательная программа. **11.55.** Час с Ганной Берберой. **12.50.** Художественный фильм. **14.40.** Дети с солнечной улицы. **15.00.** Спортивная студия. **15.50.** Привет двойка. **16.00.** Путешествие во времени и пространстве. **16.30.** Повторение прошлого. **16.50.** Привет двойка. **17.00.** Панорама. **17.15.** «Чудесные годы». Сериал пр-ва США. **17.40.** Программа о животных. **18.10.** События недели. **18.30.** Спортивная студия. **19.25.** Телетрунир. **19.55.** Программа для детей. **20.00.** Мастера краковского пейзажа. **20.40.** Музыкальная программа. **21.00.** Визит папы Римского в Литву. **22.00.** Панорама. **22.30.** Концерт. **23.20.** «Банита». Сериал пр-ва Канады. **00.00.** Концерт. **01.00.** Панорама. **01.05.** Концерт. **01.40.** Тележурнал.

Lekcja języka polskiego pani mgr Matyldy Świgoń

Temat: Części zdania

CZĘŚCI ZDANIA

Podmiot - jest nadrzędną częścią zdania. Najczęściej uważany jest przez rzeczownik lub zaimek rzeczowy.

a) gramatyczny - odpowiada na pytanie: kto? co?

b) logiczny - odpowiada na pytanie: kogo? czego?

c) domyślny - określany na podstawie formy osobowej czasownika (orzeczenia).

Orzeczenie - jest podrzędne tylko wobec podmiotu.

a) czasownikowe - wyrażone osobową formą czasownika

b) imienne - składa się z łącznika (osobowa forma czasowników: być, stać się, zostać) i orzecznika (najczęściej przymiotnik, imiesłów przymiotnikowy, rzeczownik, lub zaimek rzeczowy, liczebnik, przsłówek).

Przydawka - jest określeniem rzeczownika,

odpowiada na pytania: jaki?, który?, czyj?, ile?, czego?, z czego?,

Dopełnienie - jest najczęściej określeniem czasownika, odpowiada na pytania przypadków, oprócz mianownika i wołacza.

Okolicznik - najczęściej jest określeniem czasownika

miejsca - odpowiada na pytania: gdzie?, skąd?, dokąd?, którędy?

czasu - odpowiada na pytania: kiedy?, odkąd?, dokąd?, jak długo?

sposobu - odpowiada na pytania: jak?, w jaki sposób?

celu - odpowiada na pytania: po co?, w jakim celu?

przyczyny - odpowiada na pytania: dlaczego?, z jakiej przyczyny?

warunku - odpowiada na pytania: pod jakim warunkiem?, w jakim warunku?

przyzwolenia - odpowiada na pytania: mimo co?, mimo czego?, wbrew czemu?

ŚMIECH -to zdrowie?

Św. Piotr pyta się grzesznika do jakiego piekła che iść: kapitalistycznego, czy socjalistycznego.

Grzesznik odpowiada, że chce porównać warunki.

- W kapitalistycznym gotują w ciągu 8 godzin, jak się należy, w socjalistycznym - całodobowo.

- I jak to wytrzymać?

- Ależ nigdy jeszcze tyle nie gotowali. A to kotły są zepsute, a to paliwa nie ma, a to diabli są pijani...

v v v v

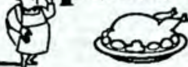
Breżniew pyta cesarzowej Katarzyny II dlaczego nie udało mu się zbudować socjalizmu.

Na to Katarzyna:

- U mnie był bajzel tylko przy dworze carskim, a ty go zaprowadziłeś w całym imperium.

Kuchnia polska

Sałatka z czerwonej kapusty

Mała główka czerwonej kapusty, 2 winne jabłka, 1 nieduża cebula, sól, cukier, sok z cytryny lub kwasek do smaku (względnie trochę octu z marynowanych śliwek czy gruszek), 2 goździki, łyżka oleju słonecznikowego lub sojowego, zielona pietruszka.

Kapustę uszatkować w jak najcieńsze piórka, w ten sam sposób pokrajać cebulę. Kapustę włożyć do lekko posolonego wrzątku i od chwili zawrzenia - gotować 5 min. Odcedzić na sicie. Gdy wystygnie - dodać cebulę, uszatkowane świeżo jabłka, doprawić do smaku solą, sokiem z cytryny, lub kwaskiem czy octem, dodać utłuczone na proszek goździki, wymieszać, skropić olejem. Ułożyć w salaterce, przybrać zieloną pietruszką i krążkami jaj na twardo.

Aby ładnie wyglądać

Demakijaż twarzy

Jest to podstawowy zabieg pielęgnacji skóry twarzy, gdyż nie tylko usuwa zanieczyszczenie atmosferyczne i fizjologiczne, ale stosowany umiejętnie zapobiega rozciąganiu się skóry i powstaniu przedwczesnych zmarszczek.

W zależności od wieku zmieniać należy stosowane środki higieny i kosmetyki. U dziewcząt i młodych kobiet do mycia twarzy najzdrowsze i wystarczające są woda i mydło. Od trzydziestego roku życia wskazane jest już stosowanie do zmywania twarzy mleczka lub śmietanki kosmetycznej, gdyż preparaty te mają właściwości nawilżające i zmiękczające. Na rzęsy i powieki nakładamy niewielką ilość obojętnego kremu.

Demakijaż możemy przeprowadzać następująco: odpowiednią ilość preparatu nakładamy na szyję i twarz, bardzo dokładnie rozmasowujemy go opuszkami palców, a następnie zbieramy ligniną lub wacikiem.

Po zmyciu skóry stosujemy płyny tonizujące, które wygładzają naskórek i wyrównują równowagę kwasowo-zasadową skóry. Oczy dobrze jest przemyć lekką esencją herbacianą. Po osuszeniu skóry nakładamy krem pod oczy i na powieki.

SAVOIR VIVRE

Często, gdy zachowamy się niezręcznie lub gdy ktoś wobec nas popełnia nietakt nie bardzo wiemy jak zareagować, by do końca nie stracić twarzy. Co zrobić, gdy na eleganckim przyjęciu zajadamy eskalopki cielęce nożem do owoców? Wszystko byłoby dobrze gdybyśmy się nie zorientowali, że coś jest nie tak. Zjedlibyśmy z apetytem i przeszli do deseru. A tu w połowie drogi widelca do ust zauważamy, że wszyscy trzymają inne noże!

Proponuję: gdy już się stało popełniliśmy gafę - nie spinajmy się. To, że coś się nie udało nie oznacza utraty naszej "pozycji towarzyskiej", nie przekreśla nas w oczach innych. Z gracją można wybrnąć z najtrudniejszej sytuacji. Zwłaszcza, iż dobre wychowanie nakazuje drugiej stronie, czyli świadkom naszych potknięć udawanie, że nic się nie stało. Nie wolno im zwracać nam uwagi, pouczać nas, ośmieszać i kompromitować, bo to nie jest w dobrym tonie.

Gdyby opisany przeze mnie "Gaston La Gaffe" (tym imieniem bohatera francuskich komiksów żartobliwie nazywa się we Francji ludzi mających skłonność do popełniania niezręczności) przyznał się z wdziękiem do tremy przed wizytą i swoich "filmowych wizji" z pewnością rozładowałby sytuację. Pani domu nie ma absolutnie prawa do okazywania gościom złego humoru nawet jeśli to oni go spowodowali. Może następnym razem nie zaprosić, ale do końca przyjęcia musi zachować uśmiech i uprzejmość. Jeśli sytuacja cię zaskoczy i nie wiesz co robić - obserwuj co robią inni (to a„ propos noża do owoców). Nie łykaj pestek od wiśni, gdy roztargniona gospodyni nie podała talerzyka na odpadki. Poproś o talerzyk. A gdy już zdarzy się wpadka lepiej żartobliwie przyznać się do swej ignorancji. Znakomite wrażenie robią błyskotliwe powiedzonka na ten temat, ale jeśli nie mamy pomysłu lepiej powiedzieć po prostu: och, ależ ze mnie gapa, niż udawać, że nic się nie stało. Najgorzej zaś obrazić się na siebie tremować czerwienić i jąkać. Taki stan ducha jest gafogenny, czyli spina nas tak, że za chwilę przewracamy szklankę z sokiem wiśniowym na biały obrus, pod naporem naszego widelczyka szarlotka z bitą śmietaną katapultuje sąsiadowi z przeciwka w twarz, siadamy na białym pudlu, ulubionym zwierzęciu domowym, a potem to już tylko wchodzimy do szafy i już możemy nie wracać. Niestety, to, że nauczyliśmy się posługiwać nożem i widelcem nie znaczy, że jesteśmy dobrze wychowani.

Przysłowia wrześniowe

Na św.Idzi, gdy się wypogodzi, w niedzielę pogoda dogodzi.

Gdy na św.Idzi ładnie - śnieg na pewno pózno spadnie.

Jeśli w dzień św.Michała wiatr północny wieje, to na pogodę nie miejmy nadzieję.

Gdy noc jasna na Michała - to nastąpi zima trwała.

OGŁOSZENIE

Drodzy Państwo

W lipcu br. pomiędzy ZPB i PTN z jednej strony, a firmą "EGNI" i Białoruskim Komercyjnym Uniwersytetem Zarządzania (BKUZ) z drugiej została podpisana umowa o założeniu w strukturze organizacyjnej BKUZ wydziału polskiego. Jest to uczelnia prywatna, której właścicielem jest firma "EGNI".

Otwarcie wydziału polskiego nastąpi 1 października 1993 r. W ten sposób zostaną założone podwaliny polskiego szkolnictwa wyższego na Białorusi.

Od roku akademickiego 1993/1994 na wydziale polskim przewidzane są studia na 4 kierunkach: zarządzaniu, prawie, polonistyce i historii. Zajęcia będą prowadzone w języku polskim, białoruskim i rosyjskim.

ZPB i PTN ogłaszają rekrutację na studentów na wydział polski BKUZ na:

1.zarządzanie (zarządzanie firmą handlową, bezpieczeństwo gospodarcze, ekonomia i zarządzanie międzynarodową działalnością gospodarczą, marketing).

Kwalifikacja: menedżer-ekonomista, stopień - bakalaur zarządzania lub ekonomii.

2. prawo (prawo prywatne, ochrona prawnicza działalności gospodarczej).

Kwalifikacja prawnik, stopień - bakalaur prawa.

3. polonistyka (nauczyciel języka polskiego i literatury polskiej, sekretarz wspólnego przedsiębiorstwa, ekspert-tłumacz, przewodnik-tłumacz, dziennikarz w zakresie problematyki ekonomicznej).

Kwalifikacja - filolog, stopień bakalaur filologii.

4. historia (nauczyciel historii i politologii).

Kwalifikacja - historyk, stopień - bakalaur historii.

Studia są dzienne, czas trwania 4 lata.

Kandydaci na studia składają:

- podanie
- dokument o wykształceniu średnim
- zaświadczenie medyczne (Forma 086U)
- 6 zdjęć 3 x 4 cm

Preferencję mają absolwenci szkół średnich odznaczonych złotym (srebrnym) medalem, absolwenci technikum.

Dokumenty będą przyjmowane do 15 września br. Rekrutacji dokonuje się na podstawie testów, konkursu dokumentów ukończenia szkoły średniej lub technikum, oraz rozmowy z kandydatem.

Dokumenty prosimy kierować pod adresem: Grodno 230023, ul. Dzierżyńskiego 32, ZPB, sekretariat.

tel. 44-63-75

"Głos znad Niemna"
Wydawca: Związek Polaków na Białorusi

Adres redakcji:
230005 Grodno
ul. Dzierżyńskiego 32
tel. 44-94-57

Druk: Zakłady Graficzne Grodno, ul. Poligrafistów 4

Tygodnik:
indeks 63863
Nr rej. 8
Objętość pisma - 2 drukowane arkusze

Zamówienie nr...3765
Cena: 10 rb.
Nakład: 9000 egz.

Redaktor naczelny L. Michajlik